Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...мнай 1921 оной ...риин 21-һээ гарана | № 146 (16369) | 1983 оной июниин 25, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

РСФСР-эй АРБАДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ДОЛООДОХИ СЕССИ

АРАДАЙ АША ТУҺА—МАНАЙ УГ ЗОРИЛГО

...эр ехэ эдэбхи үүсхэл, партиин табиһан асари ехэ ...онуудые бэелүүлхые батаар шиидэнхэй байлга—...үтэдэ мүнөө ажалша коллектив бүхэнэй, бүхы совет ...дэй ажал ябуулгые тодорхойлно. Политическэ шу...үйлэ хэрэгүүд—КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум, ...-эй Верховно Соведэй сесси, тэдээн дээрэ баталаг...бтаһан документнүүд, шиидхэбэринүүд РСФСР-эй ...ахи зарлалай Верховно Соведэй долоодохи сессидэ ...дахаяа Москва ерэһэн Россиин депутадуудай һулар... анхаралда байһаар. Тэрэ хүдэлмэреэ июниин 24-...ремлиин Ехэ ордон соо эхилбэ.

...дэ Ю. В. Андропов, Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, Н. А. Ти..., Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. И. Воротников, Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. По...ев, М. С. Соломенцев, М. В. Зимянин, И. В. Капи..., Н. И. Рыжков гэгшэдэй ерэжэ һууходань, депута... болон айлшад нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга...таар угтаа.

...ФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Н. М. Гри... сессиие нээбэ.

...сиинүүдэй хоорондохи үе соо наһа бараһан депутат... Пельшын дурасхаалые сугларгашад ёһолһон байна.

...нэр һунгагдаһан депутадуудай этигэмжэ түлөөлэл...дые мэдэрхэ тухай мандатна комиссиин элидхэл ...тогтоолые сесси батални абаа. Тэрэнэй түрүүлэг...Н. Пономарев комиссиин элидхэл хэбэ.

...сиин зүблэхэ зүйл болон хүдэлмэриин гурим нэгэн...ар баталагдаа. Зүблэхэ зүйлдэ иимэ асуудалнууд ...агдаа гэбэл: РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ...лэгшэ тухай, РСФСР-эй Верховно Соведэй Прези...й Түрүүлэгшын орлогшо тухай; партиин XXVI ...н ба КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Плену...рилтэнүүдэй үндэһөөр арадай хэрэглэмжын эд ба...үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ, шанарыень дээшэлүүлхэ, ...ние худалдалгые һайжаруулха талаар РСФСР-эй ...болон ажахын органуудай зорилгонууд тухай; ...Р-эй Гэр байрын кодексын проект тухай; РСФСР-...ерховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха

...С-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-...екретарь М. С. Горбачевто үгэ үгтэнэ.

Партиин Центральна Комитедэй һаяхан болоһон Пленум КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат нүхэр Соломенцев Михаил Сергеевичые КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Партийна хиналтын комитедэй түрүүлэгшээр баталһаниинь таанадта мэдээжэ, гэжэ тэрэ депутадуудта хандан хэлэбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, КПСС-эй Центральна Комитет тэрэниие Россиин Федерациин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын уялгануудһаа сүлөөлхэ тухай дурадхал оруулба.

Михаил Сергеевич Соломенцев 12 шахуу жэлэй турша соо РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведые толгойлһон байна. Энэ үе соо республикын экономическа ба социальна хүгжэлтэдэ горитой амжалтанууд туйлагдаа. Нүхэдүүд, Россиин Федерациин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын тушаалда үрэ түгэсөөр ажаллаһанайнь түлөө Михаил Сергеевич Соломенцевто РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө баяр баясхалан хүргөөд, саашанхи ажал ябуулгадаа амжалтануудые туйлахыень хүсэхэымни зүбшөөгыт.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат нүхэр Воротников Виталий Ивановичые Россиин Федерациин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр томилхо тухай республикын Верховно Соведэй Старейшинэнүүдэй Соведэй һайшааһан КПСС-эй Центральна Комитедэй дурадхалые сессиин үзэмжэдэ табиха даалгабарияа дүүргэнэб.

В. И. Воротников тухай хэдэн мэдээнүүдые хэлэхыемни зүбшөөгыт.

Тэрэ 1926 ондо Воронеждо түрэһэн, ород, Куйбышевай авиационно институт дүүргэһэн, 1947 онһоо КПСС-эй гэшүүн. В. И. Воротников Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Воронежой паровоз-заһабарилгын заводто слесариин һурагшаар ажал ябуулгаяа эхилһэн. Куйбышевай машина бүтээлгын заводто 18 жэлэй туршада инженерээр, цехэй начальнигаар, продукциин шанар шалгаха ахамад хинагшаар хүдэлһэн байгаа. 1955 онһоо нүхэр Воротников партийна ба совет хүдэлмэридэ хүдэлнэ. Тэрэ заводой парткомой секретарь, КПСС-эй Куйбышевска обкомой хоёрдохи секретарь, Куйбышевска облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ, партиин Воронежско обкомой нэгэдэхи секретарь байгаа. 1975 онһоо 1979 он болотор Виталий Иванович Воротников РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор, удаань Кубын Республикада СССР-эй элшэн сайдаар хүдэлөө. Мүнөө үедэ тэрэ КПСС-эй Краснодарска крайкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлнэ.

Нүхэр Воротников Виталий Иванович партийна ба гүрэнэй хүдэлмэриин ехэ дүй дүршэлтэй, КПСС-эй ЦК-гай һанамжын ёһоор, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ажаябуулгые хүтэлбэрилжэ шадаха.

«Нүхэр М. С. Соломенцевые РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын уялгаһаа сүлөөлхэ», «Нүхэр В. И. Воротниковые РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр һунгаха тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй тогтоолнуудые батала абахые М. С. Горбачев дурадхаба.

Депутадуд эдэ тогтоолнуудые нэгэн дуугаар баталан абана.

Трибуна дээрэ—РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **В. И. Воротников.**

Россиин Федерациин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр томилжо, ехэ этигэл найдабари үзүүлһэнэйнь түлөө тэрэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан ба талархалаа мэдүүлээ.

Намда даалгагдаһан ехэ харюусалгые мэдэрнэб. Намда үзүүлэгдэһэн үндэр нэрэ хүндэ ба айхабтар ехэ этигэл найдабариие харюулхын тула бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө зорюулхаб гэжэ манай партиин Центральна Комитедтэ, Совет правительствада, республикын Верховно Соведтэ найдуулнаб.

Удаань сесси зүблэхэ зүйлэй удаадахи асуудалые хаража эхилээ.

Татарай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ С. Г. Батыевай пенсидэ гараһан ушарһаа тэрэниие РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшын уялгануудһаа сесси сүлөөлөө.

Партиин XXVI съездын ба КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй эрилтэнүүдэй ёһоор арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ, шанарые дээшэлүүлхэ ба тэдэниие худалдалгые һайжаруулха талаар РСФСР-эй совет болон ажахын зургаанудай зорилгонууд тухай элидхэл РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **Е. Ф. Карпова** хээ.

...НЭН ЗҮРХЭНЭЙ БАЯСХАЛАН

...ССР-эй Верховно Соведэй Прези...мэй Түрүүлэгшын тушаалда ...тагдаһантаймни дашарамдуулан, ...ние амаршалһан партийна ба гүрэ... организацинуудта, предприяти...дай, эмхи зургаануудай, колхоз, ...озуудай, һуралсалай эмхи зур...зуудай ажалша коллективүүдтэ, ...т Арми ба Флодой сэрэгшэдтэ, ...тскэ Союзай бүхы эрхэтэдтэ со...хэблэлээр дамжуулан үнэн зүрхэ... баяр баясхалан хүргэхые хүсэнэб. ...амаршалгануудай гол шухала ...ниинь юуб гэхэдэ, Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй ленинскэ дотоодын болон гадаадын политикые совет хүнүүдэй һайшааһан, хүгжэлтэ түгэс социализмые али бүхы талаарнь хүгжөөхэ, бүхы ажалшадай зохёохы үүсхэл эдэбхиие, харюусалгые дээшэлүүлхэ, эб найрамдалай түлөө залан сэхэ, хэлбэришэгүй тэмсэлэй хараа шугамые нэгэн һаналтайгаар дэмжэлгэ болоно.

Бүгэдэ нийтын эб найрамдалай, демократиин, национальна бэеэ даа-һан байдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө бидэнэртэй хамта тэмсэдэг аха дүү социалис оронуудай, Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай, национально-сүлөөрэлтын хүдэлөөнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй нүхэр ёһоной амаршалганууд зүрхэ сэдьхэлыемни хүдэлгэбэ.

Тэдэнэй амаршалгануудай түлөө гадаадын оронуудай гүрэнүүдэй ба нийтын ажал ябуулагшадта үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа мэдүүлнэб. Энэ ушартай дашарамдуулан, дэлхэй дээрэ бүхы хүнүүдтэ бата ба үнэн зүб эб найрамдал хангаха хэрэгтэ Советскэ Союзай хэлбэришэгүйгөөр талархажа байһыень үшөө дахин баталха хүсэлэнтэйб.

Ю. АНДРОПОВ.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ заседани июниин 23-да болобо.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй ба СССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй наймадахи сессиин дүнгүүд, бүхы орон соохидол адли, Россиин Федерациин ажалшадай урма зоригыень ехээр бадаргажа, политическэ ба ажалай шэнэ дэбжэлтэдэ уряалба гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Юрий Владимирович Андроповые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр һунгаһан ушарые хаа хаанагүй халуунаар һайшаан угтаһан байгаа. Тэрэ манай гүрэнэй үндэр дээдын аша туһада харюусана, парти болон арадай нэгэдэлые саашадань бэхижүүлхэ, арадай депутадуудай Соведүүдэй нэрэ хүндые улам дээшэлүүлхэ арга олгохо байна.

РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй болохоёо байгаа долоодохи сессиин зүблэхэ зүйл болон хүдэлмэриин гуримда хабаатай асуудалнуудые Президиум хаража үзэбэ.

РСФСР-эй Гэр байрын кодексын проект тухай асуудал заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Хуулиин проект тушаа РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадуудай дурадхалнуудые сагүргэлжын комиссинууд согсолжо, анхаралтайгаар шэнжэлһэн байна, гэр байрын харилсаае гуримшуулха, гэр байраар хангагдаха тухай эрхэтэдтэ Конституциар хараалагдаһан эрхын бодотоор бэелүүлэгдэхыень лаб хангаһан нэмэлтэнүүд тэрээндэ оруулагдаа гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Архидалгатай ба общественно зүрюу харша ябадалтай хүнүүдтэй тэмсэлээ шангадхаха тухай хуули сахилгые хангаха талаар Пермскэ областиин арадай депутадуудай Соведэй хүдэлмэри тухай асуудалые Верховно Соведэй Президиум мүн лэ зүбшэн хэлсэһэн байна.

Республикын гүрэнэй ажабайдалай бусад зарим асуудалнууд заседани дээрэ хаража үзэгдэбэ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. А. Яснов заседаниие хүтэлөө.

(ТАСС).

...ЭЖЭЭЛ ...УХАЙ ...НХАРНА

Ороной ажахынууд тэжээл бэлэдхэлгын эршые шангадхана. СССР-эй ЦСУ-гай июниин 20-ой мэдээнүүдэй ёһоор, 21,3 миллион гектар талмайн таримал ба хээрын ногоо нэгэ дахин сабшагдаад байгаа. Энэнь нёдондо жэлэй энэл хугасаатай сасуулхада, 5,5 миллион шахуу гектараар ехэ болоно.

Белоруссиин, Латвиин, Россиин Федерациин ба Украинын олохон областьнуудай ажахынууд техникэ үндэр бүтээсэтэйгээр хэрэглэнэ. Тэдэнэй олониинь ногоо нэгэ дахин сабшаад, тэрэл талмай дээрэһээ ногоон набша намаданай дабхар ургаса хуряахые хараална. Энэл зорилгоор нёдондо жэлэйхиһээ бүри үргэнөөр хоёрдохёо тарилга хэнэ.

Орон дотор бүхыдөө 14,5 миллион тонно үбһэн бэлэдхэгдээд байна. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ хоёр дахин ехэ болоно. Гэбэшье хэхэ хүдэлмэри үшөөл ехэ. Үбһэ бэлэдхэхэ түсэб 20 процентээр дүүргэгдэнхэй.

23 миллионһоо дээшэ тонно сенаж дарагдаа.

(ТАСС).

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХӨӨР

...адай АССР-эй 60 жэ...арта ойдо зорюулаг...габшагай ажалай вах...еспубликымнай ажал...ллектив бүхэн жаг... Илангаяа барилгашадай халуун хаһа ороод байна. Түрэл республикынгаа жабхаланта ойдо ашаглалгада тушаагдахаар хараалагдаһан олохон барилганууд үдэр хоногой ошохо тума урган бодоно. Онсолбол, Буряадаймнай ниислэл хото Улаан-Үдын В. Борсоевой нэрэмжэтэ үйлсөөр оршодог олон тоото магазинуудай, «Океан» кафе, нөөсэлгын касса, телеграф болон почтын байшанһаа зүүн урагшаа жэрылдэһэн барилгын объектнүүд дээрэшье габшагай ажал оръёлно. Эндэ городой хүн зониие худалдаа наймаанай болон ажабайдалай бэшэшье талаар хангаха учреждениинүүдые барилгада Улаан-Үдын барилга-хабсаралгын 1-дэхи, 4-дэхи управлениинүүдэй барилгашад, «Бурятгражданпроект» институдай сантехнигүүд оролдожо байнхай.

— Эндэмнай одоол габшагай ажал эршэдэнхэй,—гэжэ барилгын участогай начальник С. Б. Содномов хөөрэнэ.—Барилгашадай бригадануудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ. Хүдэлмэришэн ангиин нэрэдэ хүрэмэ ажалай бэлэгүүдтэйгээр Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе угтахын түлөө барилгашадаймнай коллективүүд тэн тэрээ мүрысэн, шадалаараа оролдонол гээшэ. Теэд тиигээгүйдэ аргагүй—баярта һайндэрнай газаа оронхой ха юм.

— Сергей Баяртуевич,— гэжэ тэрээндэ ханданаб. — Хэды шэнээн хэмжээнэй ажал хүдэлмэри үлэнхэй гээшэб?

— Хэһэн хүдэлмэридэмнай орходоо жэшээлшэгүй бага ааб даа. Гэбэшье яһала горитой хүдэлмэри хэгдэхээр байна. Онсолбол, июнь һарада 40 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэгдэхэ юм. Мүнөө гэрэй дотор талын, мүн гадар талыень шэмэглэхэ хүдэлмэринүүд түлэг дундаа. Тиихэдэ объектнүүдэйнгээ доторхи элдэб олон түхеэрэлгэнүүдые хабсарганабди, газаахи талмайень тэбхэр плиткэнүүдээр хушанабди.

Даалгагдаһан ажалдаа шунан хүдэлжэ байһан бригадануудай хэниинь хэншье гэшэгүй, үдэр бүриингөө түсэбүүдые үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай. Гэбэшье эрхимэй эрхимүүдыень онсолон нэрлэбэл, 4-дэхи СМУ-гай Виктор Андреевич Находкинай хүтэлбэрилдэг барилгашадай бригадые дурдалтай. Түс коллектив үдэр бүриингөө түсэбые 128 процент нэгэ жэгдэ дүүргэнэ. Тиихэдэ А. Ф. Потёмкинай бригада үдэрэйнгөө түсэбые 23—26 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ заншаа. Мүн барилга-хабсаралгын 1-дэхи управлениин М. Н. Хлыстовагай, Н. К. Ерзиковагай ударидадаг гэрэй досоодохи хүдэлмэри хэгшэдэй бригаданууд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа мүн лэ шалгарна.

— Түрэл республикынгаа алдарта ойдо даалгагдаһан объектнүүдээ ашаглалгада тушаахабди,—гээд, участогай прораб А. Л. Гусев мэдүүлнэ. — Хүн бүхэмнай эдэбхи үүсхэл түгэсөөр, урагшаа һанаатайгааар хүдэлнэ. Бидэ барилгашадай нарин гараар 150 хүнэй һуурнтай «Уряал» кафе, уран һайханай зүйлнүүдэй салон, хүүгэдэй кухни, промышленна эд бараанай болон овощой магазинууд эрхим шанартайгаар баригдажа, ашаглалгада тушаагдаад, һаяын сагта городойнгоо хүн зониие хангажа эхилхэ байха.

Ц. ЦЫРЕНДАШИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын барилга-хабсаралгын 1-хи управлениин штукатур-шэрдэгшэдэй бригадир М. Н. Хлыстова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...ЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

...спубликын арадай ажахы бо...соёл культурын хүгжэлтэдэ ам...а туйлаһанайнь түлөө Буряа... АССР-эй байгуулагдаһаар 60 ...й ойтой дашарамдуулан, Бу...ай АССР-эй Верховно Соведэй ...диум 291 хүндэ хүндэтэ нэрэ ...нүүдые олгобо.

...омышленность, транспорт, хэл...олбооной болон барилгын 87, ...ажахын 78, научна болон һуралсалай зургаанудай, арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, культура болон искусствын 86, худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хангалгын, социальна тэдхэмжын болон арадай ажахын бусад һалбаринуудай 40 хүдэлмэрилэгшэд тэдэнэй тоодо ороно.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотануудта 700 хүн хүртэбэ.**

УХААЛАН ЗОХЁОГШОД БА УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАДАЙ ҺАЙНДЭР

Өөһэдынгөө һайндэрые — Ухаалан зохёогшын ба уралан нарижуулагшын үдэрые табадахяа тэмдэглэжэ байһан үүсхэлшэд манай ороной экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ехэ хубитаяа оруулдаг юм. Энэ ушарта зорюулагдаһан баярай суглаан июниин 23-да Москвада болобо. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, министерствэнүүд болон албан зургаанудай түлөөлэгшэд, эрдэмтэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл президиумдэ һуугаа.

Ухаалан зохёолгонууд болон шэнэ нээлтэнүүдэй хэрэгүүдые эрхилдэг СССР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ И. С. Наяшков суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, үргэн нийтэ ажалшадые эрдэм, техникын зохёохы ажал ябуулгада элсүүлэн хабаадуулха, тэрэнэй үрэ дүнгүүдые арадай ажахыда дары нэбтэрүүлхэ талаар орон дотор бэелүүлэгдэжэ байһан ехэ хүдэлмэри тухай хөөрэһэн байна.

Жэл бүри СССР-тэ оруулагдажа байдаг уралан нарижуулгын 5 миллион шахуу дурадхал, ухаалан зохёолгын 150—170 мянган һанамжа үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, ажалай бүтээсэ нэмээхэ, продукциин шанарые һайжаруулха, түүхэй эдүүдые, материалнуудые, түлишэ ба элшэ хүсэ гамтайгаар гаргашалха арга олгодог байна. Парти болон правительство, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд энэ талаар бидэниие уряална.

(ТАСС).

АЖАЛШАДТАЙ УУЛЗАХАНЬ

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй болон СССР-эй Верховно Соведэй наймадахи сессиин материалнуудые хүн зо... дунда тайлбарилан ойлгуулха зорилготойгоор КПСС-эй обкомой пропагандистнуудай бүлэгүүд республикын районуудта гараба. КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй болон Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, дээдэ һургуулинуудай багшанар, СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай, Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай эрдэмтэд болон бусад тэдэнэй бүридэлдэ ороно.

КПСС-эй обкомой секретарь А. А. Бадиев пропагандистнуудай урда үгэ хэлэһэн байна.

ХЭЭРЫН ШЭМЭТЭЙ НОГООНДО

Үргэн тала дайдын, хада гүбээнүүдэй бэлшээри үдэр бүри һайжаржа, хайшаашье харахада номин хүхэ хибэс мэтээр нэмжыгээд, малшадай шодэ баясуулна. Һүүлэй үедэ олонхи нютагуудта ороһон хура бороо газарай хүрьһэндэ горитой шииг үгэжэ, ногооной гарасые яһала түргэдхэбэ.

Тиимэһээ мүнөө сагай уларилай хүйтэншэг байгаашье һаань, ажахынуудта бүхы адууһа малые һайнаар бэлшээжэ, хээрын шэмэтэй ногоондо садхааха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ таатай арга боломжо бии болоно байна.

Зунай бэлшээриин хаһые түрүүшын үдэрһөө бодомжотой зүбөөр, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, шадаал һаа, мяхан, һүн болон бусад продукци ехээр, гаргаша багатайгаар абтаха гээшэ. Республикымнай хүдөөгэй ажалшад, малшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ бүхыдэнь 74 мянган тонно мяха, 168 мянган тонно һү үйлэдбэрилхэ, тэрээнһээ 68 мянган тонно мяхые, 136 мянган тонно сагаан эдеэ гүрэндэ худалдаха гэжэ социалис уялганууд соогоо бэшэнхэй. Эдэ продукциин хахадһаа ехэнхинь зунай бэлшээриин үедэл абтаха, бэлэдхэлэй пунктнуудта оруулагдаха байна бшуу. Тусхайлбал, июнь, июль, август, сентябрь һарануудта колхоз, совхозууд бүхыдэнь 183,1 мянган үхэр бэлшээн таргалуулжа, тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдэ 800 — 850 граммаар нэмээбэл, хамтадань 17,7 мянга гаран тонно мяха үйлэдбэрилхэ болоно. Мүн бүхы ажахынууд энэ үе соо үнеэн бүхэнһөө дунда зэргээр 1050 килограммһаа бага бэшэ һү һааажа шадабал, зунай бэлшээриин хаһада хамта дээрэнь 67,8 мянган тонно һү абаха аргатай.

Энээнһээ гадна, зунай хямда сэнтэй тэжээл дээрэ хонид, хурьгадай, адуу моридой, унага даагадай шэгнүүрые баһал ехээр нэмээжэ, таргалуулжа, эрхим шанартай мяха ехээр үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха арга боломжо ажахы бүхэндэ бии.

Теэд эдэ бүгэдэ миил зүндоо хүнгэхэноор туйлагдахагүйнь элитэ. Хээрын бэлшээриин ногооной элбэг, шэмэтэй һайн байха хаһань богонихон. Тэрэнэй хажуугаар мал адуулхада бэрхэшээл ушаруулха аалма халуун үдэрнүүд, һоно батаганаан, ехэ аадар бороо, һалхи шуурган гэхэ мэтэ баһал үсоон бэшэ үзэгдэдэг бшуу.

Эгээл тиимэһээ эндэ түбхын түрүүн мал адуулдаг хүнүүдэй мэргэжэл шадабариһаа, үнэн зүрхэнэй оролдолгоһоо, тэдэнэй урдахи харюусалгаяа һайн мэдэжэ хүдэлдэгһөөнь ехэ юумэн дулдыдаха байна. Адууһа малые үглөөгүүр орой бэлшээридэнь гаргаад, үдэшэ эртэ асаржа хаагаад, үдэрынь тииртүүлээд гү, али талын уужам руу зүүндэнь туужархёод, зун ута, таргалжа үрдинэ бэзэ гээд һуугаа һаа, һайн үрэ дүнгүүд туйлагдахагүй.

Энээниие хараада абан, зунай бэлшээриин үдэр, час бүхэниие зүбөөр хэрэглэжэ, мяха, һү ехээр абахын түлөө эршэмтэй шангаар тэмсэел гэжэ Хориин районой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд уряална. Мүнөө энэ үнэтэ үүсхэл уряань республикын колхоз, совхозуудай гүүртэ, фермэнүүдэй коллективүүдтэ, малшад, һаалишад, хонишод, адуушадай дунда үргэнөөр дэмжэгдэжэ байнхай.

Прибайкалиин районой «Прибайкальский» совхозой Мостовско һү һаалиин фермынхид (даагшань Т. Н. Горновская) зунай һарануудта үнеэдээ һайнаар адуулжа, тэдэнэйнгээ тус бүриһөө 1150—1200 килограмм хүрэтэр һү һааха зорилго урдаа табинхай. Бэшүүрэй совхозой Шэбэртын (даагшань А. Г. Сахарова, Дабаатын (даагшань Э. Ц. Цыренов) фермэнүүд зуһаланда бууһанһаа хойшо малаа түхэреэн сүүдхэдэ адуулжа, үдэрынь талхаар бурдууг бэлдэжэ эдюулээд, һү һааляа үдэрһөө үдэртэ дээшэлүүлнэ. Эндэхи түрүү һаалишад И. Б. Базарова, Д. Г. Гармаева, Т. Л. Мякотина гэгшэд мүнөө үнеэн бүриһөө үдэрэй 13,5—14 килограмм һү абана. Тус коллективүүд һү һааха, гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэбые болзорһоонь холо урид дүүргээд, Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ даабариһаа гадуур 1000 шахуу центнер сагаан эдеэ Эхэ орондоо үгэхэбди гэжэ мэдүүлээ юм.

Иимэ һайшаалтай жэшээнүүд олон. Захааминай районой Далахайн, Енгорбойн, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозуудай, Түнхэнэй районой Саянай, Харбяангуудай совхозуудай, «Восточные Саяны», «Мир» колхозуудай малшад олон мянган үхэрнүүдые холын ой тайгын, хада уулын бэлшээридэ шадамараар адуулжа, жэл бүри үхэр бүхэнэй шэгнүүрые зунай 100 үдэр соо 100 килограммаар нэмээжэ асардаг. Мүнөөшье тэдэнэр дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаад, тэрэнээ заатагүй бэелүүлхээр шиидэнхэй хүдэлнэ.

Гэхэтэй хамта урда жэлнүүдтэ зарим колхоз, совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй малайнгаа зунай бэлшээриие зүбөөр эмхидхэжэ шадаагүй, малшадай ажалда үдэр бүриин анхарал хандуулаагүй дээрэһээнь зундаа һү һаалинь доошолдог, үхэрнүүдэй шэгнүүршье оодтой нэмээгдэдэггүй, хонидынь хүсэд таргалаагүй байдаг һэн. Зунай хүхэ ногооной үедэ үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ миил 400 500 граммаар нэмээхэ, үнеэн бүхэнһөө үдэрэй 5—6 килограмм һү һааха гээшэмнай яашье хүлисэшэгүйл.

Үнэндөө, үхэр, хонидые ходо һахижа, зарим тээнь тогтоожо, бэлшээринень һэлгүүлжэ байгаад адуулха, сагсоонь садатарынь уһалхал хэрэгтэй. Оролдосотой, шадамар бэрхэ малшад һүрэгөө түхэреэн сүүдхэдэшье хорёодо оруулангүй, ходо бэлшээри дээрэнь байлгажа харууһалдаг. Тиихэдэнь мал түргэнөөр таргалангүй яахаб даа. Малай тарган—адуулгын хүсэн гэдэг шуу.

Зарим ажахынуудта илангаяа үнеэдые адуулха хээрын бэлшээри дуталдадаг гээшэ. Тиимэһээ хорёологдоһон, һайжаруулагдаһан бэлшээриие зүбөөр хэрэглэхэ, тэрэниие үтэгжүүлхэ, уһалха, ургасыень эрид дээшэлүүлхэ тон шухала. Түрүү колхоз, совхозууд бэлшээриин ногооной даб дээрэ муушаг байхадань энэ үедэ зуһалангууд дээрэ бүдүүн тэжээл (һолоомо) буйлуулжа, талха таряа эһээжэ, бурдууг хүдхаад, малдаа эдюулнэ. Удаань намар тээшэ таримал ургамал, ногоо сабшажа, үнеэдтэ, хурьга, тугалда, шахамал малда үгэдэг. Ингэжэ бэлшээриие хүсэд хэрэглэхэтэеэ хамта, нэмэлтэ тэжээл эдюулжэ байгаад малай ашаг шэмые эрид дээшэлүүлнэ ха юм.

Гүүртэ, фермэ, отарануудай зуһалангуудые һайнаар түхеэрһэн, бүхы юумыень жэшэдгүй бэлдэһэнһээ малшадай ажалай үрэ дүн ниилээд дулдыдаха байна. Энэ талаар бии байһан дутагдалнуудые дары усадхаха хэрэгтэй. Нэн түрүүн бэлшээриин газарые зүбөөр хубаарилжа, малшад һүрэгүүдээ хаана, хайшан гэжэ адуулнаб, малынь ногоондо садана гү, тэдэндэ ямар туһаламжа хэрэгтэйб гэжэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд үдэр бүри һаналаа табиха болоно. Үлбэр муу малые дары илгажа, һайн бэлшээридэ адуулха, бүхы аргыень оложо нэмэлтэ тэжээл үгэхэ, үбшэлөөшэдые эмшэлхэ ушартай.

Малшад, һаалишад, хонишодой болон тэндэ хүдэлжэ байһан бусад хүдэлмэришэдэй дунда эмхидхэлэй, ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, социалис мүрысөө ашаг үрэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ, тэдэниие ажаһуудалай, соёлой, худалдаа наймаанай, медицинын талаар хангаха асуудалнууд мүнөө ажахынуудай партийна, профсоюзай организацинуудай үдэр бүриин анхаралда байха болоно. Урдамнай ямар зорилго байнаб, ямар үрэ дүнгүүдые туйланабиб, ямар хэмжээнэй түлөөһэ абахабиб гэжэ малшан бүхэн тоб байса мэдээд ябаха зэргэтэй. Холо, ойрын зуһалангуудта агитаторнууд, политинформаторнуудай ходо ябажа, үе үе болоод кино, концертын харуулагдажа, ном, газетэ, журналнуудай таһалдуугүй абаашагдадаг, тэдэндэ али бүхы анхаралай хандуулагдадаг байгаа һаань, хүнүүд урматай, абьяастай хүдэлхэ бшуу.

Буряад оронхоймнай колхоз, совхозуудай олон тоото малшад, мал ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай Майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, СССР-эй, Эдеэ хоолой программые ажалдаа хүтэлбэрилгэ болгон, зунай бэлшээриин үедэ адууһа малайнгаа ашаг шэмые эрид дээшэлүүлжэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые гүрэндэ худалдаха энэ жэлэй түсэб болон уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ эгээл ехэ хубитаяа оруулха байһаниинь лабтай.

Буряадай АССР-эй 60 жэл

АЖАЛШАДАЙ МАНЛАЙДА

БАГША ЛЕНИНЭЙ зохёон тогтооһон эмхидхэлэй ёһо гуримуудай үндэһэ һуури дээрэ Советскэ Союзай Коммунис парти байгуулагданхай. Тэрэ һургаалай үнэн зүб байһые манай партиин түүхэтэ дүй дүршэл, урагшаа дабшаһан гайхамшаг зам бодотоор баримталан гэршэлнэ. Тэрэл һургаалай ёһоор нютагай болон үйлэдбэриин ёһо гуримые баримталан, манай Буряадай областной партийна организаци байгуулагданхай.

В. И. Ленинэй дурадхалаар байгуулагдаһан буряад арадай автономито республика, хэнэйшье мэдэһээр, 1923 оной майн 30-да байгуулагдаһан ааб даа. Тэрэл жэлэй август һарада РКП(б)-гэй Буряад Монголой областной бюро (Бурбюро) байгуулагдаа бэлэй. Тиихэдэ областной партийна организаци городской нэгэ, уезднэ хоёр, аймагай табан организацинуудһаа нэгэдэһэн түүхэтэй. Тэдэнэй бүридэлдэ партиин 873 гэшүүд, партиин гэшүүндэ 355 кандидат ородог байгаа. Тэдэнэй 26,5 процентнь хүдэлмэришэд, 58,3 процентнь таряашад байһан.

Областной партийна конференци 1924 оной март һарада болоһон юм. Тиигэжэ Буряадай областной партийна организаци эмхидхэлэй гуримаар байгуулагдаа бэлэй. Тэрэнэй ажал ябуулгада Прибайкалиин, Байгал шадарай социалис-демократиин түрүүшын бүлэгүүд болон организацинууд, РКП(б)-гэй Прибайкалиин подпольно организаци, партиин Эрхүүгэй губкомой Бурсекци шухала нүлөө үзүүлһэн юм. Гэхэ зуура Прибайкалиин губерниин, РСФСР-эй ба Алас Дурнын Буряад-Монголой автономито областьнуудай партийна организацинууд тэрэнэй байгуулалтын үндэһэ һууринь болоһон байна бшуу.

Центральна Комитедэй хүтэлбэри доро Буряадай областной партийна организаци социалис хубилалтануудай шата бүхэндэ өөрынгөө зэргые саг үргэлжэ бэхижүүлжэ, ажал ябуулгынгаа онол аргые, дүй дүршэлые нарижуулан һайжаруулһан байгаа юм. Зэргынгээ олошорхо, хүдэлмэришэдэй улам олон болохо тума тэрэнэй бүри бэхижэжэ байһаниинь мэдээжэ. Ленинскэ уряалай соносхогдоһон үедэ партида хүдэлмэришэд иланхаа олоор абтаһан байха юм. Тиихэдэ 360 мэдүүлгэ ороо. Тэдэнэй дундаһаа 184 хүн партиин зэргэдэ шэлэгдэн абтаа бэлэй. Агуухэ Октябриин революциин арбан жэлэй ойтой дашарамдуулан, 1927 ондо октябрьска уряалаар 105 хүдэлмэришэд коммунистнууд болоо. 1937 оной августын нэгэндэ областной партийна организациин бүридэлдэ 4624 коммунист байһан. Тэдэнэй 40 процентнь хүдэлмэришэд һэн.

Хүдэлмэришэдэй дундаһаа партиин зэргэдэ шэлэн абаха хүдэлмэри саашадаа бүри үргэнөөр ябуулагдаа. Хэрбээ КПСС-эй XXII ба XXIII съезднүүдэй хоорондо абтаһан партиин гэшүүндэ кандидадуудай дундаһаа хүдэлмэришэдэй тоогой 45 процент, XXIII ба XXIV съезднүүдэй хоорондо 48 процент болодог байһан һаань, харин XXV ба XXVI съезднүүдэй хоорондо 56 процент болоһон шуу. Юрэдөө үнгэрһэн 60 жэлэй туршада партийна организацинуудай зэргэдэхи хүдэлмэришэд хэдэн арба дахин ургаһан, мүнөө 22 мянган хүнүүдтэ хүрөөд байна.

Мүнөө үедэ партида абтагшадай 58 процентнь хүдэлмэришэд, 7 процентнь колхознигууд, 30 шахуу процентнь интеллигенциин түлөөлэгшэд шуу. Тиихэдэ партиин зэргэдэ жагсагшадай 79-һөө үлүү процентнь гуша наһа гүйсөөгүйшүүл. Партиин зэргэдэ эхэнэрнүүдые шэлэн абалга һайн байдалтай гэжэ тэмдэглэмээр.

Национальна районуудта партийна организацинуудые байгуулха, тэдэнэрые бэхижүүлхэ гэһэн хараа шэглэл партиин Центральна Комитет хэлбэришэгүйгөөр баримталдаг гээшэ. 1929 оной майн 27-до ВКП(б)-гэй ЦК «Буряад-Монголой парторганизациин байдал ба хүдэлмэри тухай» тогтоол абаа бэлэй. Тиихэдээ эмхидхэлэй болон үзэл сурталай-политическэ хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, национальна кадрнуудые хүмүүжүүлхэ, үндэһэ яһатанай илгаа гаргаха һэдэлгэтэй эрид тэмсэхэ, коммунистнуудые, бүхы ажалшадые интернациональна үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулхыень хүсэһэн байгаа.

Партиин съезднүүдэй, конференцинүүдэй директивүүдые, партиин ЦК-гай заабаринуудые бэелүүлхын тула Буряадай областной партийна организаци залан шууд хүдэлмэри ябуулдаг, национальна коммунис кадрнуудые дэбжээхэ, республикын хүн зоной талые хараадаа абан, национальна бүридэлынь тааруугаар баримталха гэжэ оролдодог байһан. Хэдэн үеын коммунист -интернационалистнуудые, социализм ба коммунизмын түлөө тэмсэгшэдые тэрэ хүмүүжүүлһэн шуу. Областной парторганизациин байгуулагдаха үедэ буряад коммунистнууд 117 гэхэ гү, али 9,5 процент байһан һаа, мүнөө 15030-да хүрэнхэй. Энэмнай областной парторганизациин бүридэлэй 29 процентнь болоно. 1983 оной январиин 1-нэй байдалаар үнгэрһэн 60 жэлэй туршада буряад коммунистнуудай тоо 100 дахин олошороо. Мүнөө үедэ областной парторганизацида 55 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд бии.

Партиин Центральна Комитет манай республикада хүдэлхөөр дүршэлөөр баян, арадай ажахын дээдэ мэргэжэлтэй хүтэлбэрилхы кадрнуудые эльгээдэг байгаа. Дүршэлтэй болон залуу кадрнуудай тэнсүүриень оложо, тэдэнэй хэрэг шадабарие хараадаа абан, зүбөөр шэлэн олохо, хубаарилан табиха асуудалда ехэ анхарал хандуулдаг һэн. Партиин обкомой нэгэдэхи секретаряар В. И. Трубачеев, М. М. Сахьянова, М. Н. Ербанов, С. Д. Игнатьев, А. У. Хахалов, В. Р. Филиппов болон бусад хүдэлһэн юм.

Партийна, гүрэнэй ажахын болон соёл-хүмүүжүүлгын али бүхы участогуудта политическэ талаараа хатуужанги, арюун һэшхэлтэй, алибаа юумэ һайн мэдэхэ, эдэбхитэй, эмхидхэхы шадабаритай, шэнэ хэрэгтэ анхаралтайгаар хандадаг кадрнуудые табихын тула парти ехэ оролдолго гаргадаг байгаа гэжэ «РСДРП-гэй хоёрдохи съездын 80 жэлэй ой тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ.

КПСС-эй обкомой номенклатурада мүнөө абтаһан кадрнуудай 90 процентнь арадай ажахын мэргэжэлтэ хүнүүд болоно. Партиин горкомуудай, райкомуудай секретарьнар бултадаа дээдэ һургуули дүүргэһэн, 64 процентнь арадай ажахын мэргэжэлтэд, 50 процентнь партийно-политическэ дээдэ һургуулиин эрдэмтэй.

Партком болон партбюронуудта, партийна эхин организациин секретарьнараар таба мянга гаран хүн һунгагданхай. Тэдэнэй гурбанай нэгэ хубинь хүдэлмэришэд ба колхознигууд. Хэрбээ 20 жэлэй саада тээ секретарьнарай 22,8 процентнь дээдэ һургуули дүүргэһэн байһан һаань, мүнөө 60 процентдэ хүрэнхэй. Энэ хугасаа соо инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй тоо 3 дахин шахуу, хүдэлмэришэдэй—1,8 дахин олон болоо.

Социалис хубилалта бэелүүлхэ талаар ажал ябуулгаяа эрхилхэдээ, республикын партийна организаци имагтал марксистско-ленинскэ теорие, түбхын түрүүн урдань гээгдэнги байһан арадууд капитализмые алгад дамжан, социализмда шэлжэн орохо арга боломжо тухай Ленинэй сурталые, Коммунис партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй заабаринуудые гүн хүтэлбэри болгодог байһаниинь элитэ. Тиихэтээ хамта республикынгаа бодото байдалые, тэрэнэй түүхын, экономическа, социально-политическэ хүгжэлтые онсодо тооложо, Буряад орондо социалис шэнжэтэй хубилалта түйлаха зохихо хэмжээнүүд, онол арга болон дүй дүршэл хараалагдадаг һэн. Газарай хубаарилгын реформо бэелүүлхэ, нүүдэл байдалые усадхаха, таряашадай ажахынуудые кооперациин болон коллективизациин замда оруулха арга болон болзор тодорхойлхо, хүдэлмэришэн ангиин, техническэ интеллигенциин кадрнуудые, илангала нютагай хүн зоной түлөөлэгшэдһөө байгуулха, буряад арадай интернациональна соёл хүгжөөхэ болон тогтонижуулха арга дүршэл олохо, хэлэ, бэшэгэй асуудалнуудые шиидхэхэ, социалис реализмын удха түгэс үндэһэн литература ба искусство бүридүүлэн мандуулха гэхэ мэтын хэрэгүүдтэ тэдэ хадаа сэхэ хабаатай байһан юм.

Социалис шэнжэ түхэлтэй хубилалта бэелүүлхэ талаар асуудалнуудые шиидхэхэ үедөө партийна организаци буржуазна болон жэжэ-буржуазна национализмые, тэрэнэй хубинь болохо панмонголизм, нютагай илгаа гаргалга, үндэһэ яһатанай тала харалга гэхэ мэтын харша үлэгдэлнүүдые бута сохиһон байна. Тиихэ зуураа социалис индустриализаци, коллективизаци болон соёлой революци бэелүүлхэ талаар манай партиин хараалһан түсэбүүдые шиидхэхын түлөө эрид шууд тэмсэл ябуулаа. Тэрэнэй аша туһаар урдань дараганги байһан буряад арадай тэгшэ бэшэ эрхэ байдал гол түлэб усадхагдаа.

Эсэгэ оронoo хамгаалгын дайнай үедэхи хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ республикын коммунистнууд дайшалхы болон ажалай баатаршалгын ехэ тэмсэлдэ ажалшадые элсүүлээ бэлэй. Партиин, комсомолой хүмүүжүүлһэн Буряад ороной хүбүүд, басагадай фашист дайсадтай эсэргүүгээр тэмсэһэн дайшалхы габьяа бүгэдэндэ мэдээжэ. Республикын ажалшадай фронтдо үзүүлһэн туһаламжа партиин ба правительствын, дайнда ябажа байгаа сэрэгшэдэй зүгһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ Буряадай партийна организаци партиин табиһан социалис байгуулалта түргэдхэхэ гэһэн зорилгые бэелүүлэн, республикынгаа экономикые, соёлые саашадань хүгжөөхэ хэрэг амжалтатайгаар хүтэлбэрилөө. Мүнөө үедэ интернациональна шэнжэ шанартай экономико, соёл, ажалшадай һуудал байдал бүришье эдэбхитэйгээр хүгжэнэ. Ажалшадые интернациональна үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ асуудалда гол анхарал хандуулагдана.

Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй саг үргэлжын анхаралай, агуухэ ород болон манай ороной бусад арадуудай ехэ туһаламжын ашаар республикымнай экономико болон соёл хүгжөөлгэдөө ехэ амжалта туйлана. Жаран жэлэй туршада манай республикын промышленна үйлэдбэриин продукци мянганһаа үлүү дахин ехэ болоо. Мүнөө жэл соо туйлагдадаг промышленна продукциин ургалта жаран жэлэй саада тээхи бүхэли жэлэй үйлэдбэриин хэмжээнһээ хоёр дахин ехэ болонхой.

Республика доторнай ехэ барилга хэгдэнэ. Ороной зүүн зүгтэхи эгээл томо Гусиноозерскын ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй барилга үргэлжэлһөөр. Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогтахи хүдэлмэри хурдан түргэнөөр ябуулагдана. Бэшэшье олон барилга бодхоогдожо байнхай. Арбадахи табан жэлэй туршада 1,6 миллион дүрбэлжэн метр хэмжээтэй байрын гэрнүүд ашаглалгада үгтөө һэн.

КПСС-эй аграрна политикые бэелүүлгэ, гүрэнэй ехэ туһаламжа хадаа хүдөө ажахын ажалай шэнжэ шанарые эрид хубилгаха, тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо, хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ арга олгоһон байна.

Марксизм-ленинизмын үзэл сурталай, социалис байгуулалтын зохёохы түгэс хүсэнэй бодото бэелэл хадаа буряад арадай Совет засагай үедэ туйлагдаһан соёл гэгээрэл, гүн болбосорол болоно. Республикын хүн зоной гурбанайнь нэгэ хуби ямар нэгэ һуралсалда хабаадуулагданхай. Юрэнхы эрдэмэй 536 һургуулида мүнөө 150 мянга гаран хүн һурана. Тэдэнэй 6,5 мянганиинь техническэ мэргэжэл олгохо училищинуудта ябана. Пионернүүдэй 35 ордон ба байшан, үхибүүдэй ба эдиршүүлэй спортивна 31 һургуули, эдир технигүүдэй 4 станци, юннадуудай республиканска, үхибүүдэй туристическэ станцинууд, хүгжэмэй 57 һургуули, уран һайханай ба искусствын 7 һургуули хүдэлнэ. Тэндэ бүхыдөө 43 мянга гаран үхибүүд һуража байдаг юм. Тиихэдэ тусхай дунда 21, дээдэ 4 һургуулинууд элдэб һалбаринуудай мэргэжэлтэдые һурган бэлдэнэ.

СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда 4 институт, 42 лаборатори болон секторнүүд эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ 839 эрдэмтэд, научно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ажаллажа байдаг. Тэдэнэй дунда СССР-эй Науканuудай академиин нэгэ гэшүүн-корреспондент, ВАСХНИЛ-ай нэгэ гэшүүн-корреспондент, 17 докторнууд, эрдэмэй 170 кандидадууд. Бүхыдөө республикымнай научно-техническэ кадрнууд 2000 хүнһөө олон болоод байна.

Республика дотор соёл гэгээрэлэй олон эмхи зургаанууд хүдэлнэ. Зохёохы холбоонуудай, театрнуудай болон уран һайханай бусад эмхи зургаануудай ажал ябуулга ажалшадай гэгээрэн болбосорхо, түрүү үзэл бодолоор хатуужаха ябадалда айхабтар ехэ туһатай нүлөө үзүүлнэ гээшэ.

КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй майн ба ноябриин (1982 он), июниин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой заабаринуудые бэелүүлхын тула мүнөө элсүүлхы шэглэлтэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Үйлэдбэриин ашаг үрые үргэлжэ дээрэнь дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха, ажахын али бүхы шатануудта ажал ябуулгын эмхидхэл ба ажалай журам бэхижүүлхэ, ажалшадай эдэбхи эрмэлзэл бадаргаха, үйлэдбэри хүтэлбэрилгые һайжаруулха, арадай ажахыда эрдэм наукын ба түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ талаар республикын партийна болон совет органууд ехэ оролдолго гаргана.

КПСС-эй нэгэ хубинь бологшо Буряадай областной организаци байгуулагдаһаар 60 жэлэйнгээ ойе угтажа байна. Энэ түүхэтэ үедэ тэрэ тоогойнгоо талаар ургаа, эмхидхэлэйнгээ талаар бэхижээ, үзэл сурталайнгаа талаар хатуужаа, республикын ажалшадые хүтэлбэрилхэ ба элсүүлхэ хүсэн боложо шадаа. Мүнөө коммунистнуудай тоо 52 мянга шахуу болоод байна. Хүдэлмэрилжэ байһан 9 хүн бүхэнэй нэгэниинь, 18-һаа дээшэ наһатай, 13 хүн бүхэнэй нэгэниинь коммунист. Партиин гэшүүд болон гэшүүндэ кандидадуудай 35 процентнь хүдэлмэришэд, 7,3 процентнь колхознигууд, 42,6 процентнь алба хаагшад, 29,3 процентнь эхэнэрнүүд.

Республикын материальна үйлэдбэри дээрэ КПСС-эй 32 мянган (арадай ажахыдахи бүхы коммунистнуудай 73,6 процент) гэшүүд ба гэшүүндэ кандидадууд хүдэлнэ. 12 мянга шахуу коммунистнууд техническэ, научна, зохёохы ажалтай интеллигенциие, гэгээрэлэй, эрүүлые хамгаалгын, соёлой хүдэлмэрилэгшэдые түлөөлнэ. Тиихэдэ худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой үйлэдбэри дээрэ 1503, ажаһуудалай-коммунальна ажахыда, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын газарнуудта 450 коммунистнууд ажаллана. Областной партийна организациин бүридэлэй 70 шахуу процентнь дээдэ, гүйсэд бэшэ дээдэ, дунда һургуули дүүргэнхэй. Харин 40 жэлэй саада тээ оройдоо 22 процент болодог бэлэй.

Республика дотор КПСС-эй 3 горком, 20 райком, партийна эхин 1390, цеховэ 972 организаци, 1537 бүлэг эмхидхэгдэнхэй. 150 шахуу эхин парторганизацинуудые партком хүтэлбэрилдэг. Авиационно ба локомотив-вагон заһабарилгын заводуудай парткомуудта райкомой эрхэ олгогдонхой. Тиигэжэ тэдэнэр КПСС-тэ абаха асуудал шиидхэдэг, коммунистнуудай бүридхэл хэжэ байдаг, персональна хэрэг харадаг юм.

Партийна эхин организацинуудта түшэглэхэ гээшэ манай партиин гол шухала ёһо гурим шуу. Партийна эхин организацинуудые хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ, дайшалхы шадабариень дээшэлүүлхэ асуудалда КПСС-эй областной комитет саг үргэлжын анхарал хандуулдаг гээшэ. Экономическа, социальна болон соёлой байгуулалтын хүгжэлтые, үйлэдбэриин болон ажалша коллективүүдэй доторой байдалай хубилалтые хараадаа абан, партийна доодо шатын организацинуудай бүридэлые нарижуулан һайжаруулха хэмжээнүүд абтажа байдаг юм.

Юһэдэхи ба арбадахи табан жэлнүүдэй туршада предприяти, колхоз болон совхозуудта партийна эхин 185, цеховэ 140 организаци, партийна 540 бүлэг шэнээр байгуулагдаа һэн. Тэдэнэй олошорһон ушар коммунистнуудай бүридэлэй шанарай һайжаралгатай сэхэ холбоотой. Партийна организаци бүхэн дунда зэргээр промышленна предприятида 74, барилга дээрэ 37, колхоз болон совхозуудта 70 коммунистнуудһаа бүридэнэ.

БАМ-ай Буряадай участогай, Гусиноозерскын ГРЭС-эй, Холбоолжонои шулуу нүүрһэнэй уурхайн барилгатай, мүн шэнэ предприятинуудай, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй байгуулагдаһантай дашарамдуулан, зарим районуудай партийна организацинуудай коммунистнууд улам олошорһон байна. Жэшээнь, БАМ-ай барилгын эхилхын урда тээ Хойто-Байгалай райондо оройдоо 429 коммунистнуудтай партийна 19 эхин организаци бии байгаа. Харин мүнөө энэ райондо 65 эхин организаци байгуулагданхай. Тэдэнэй бүридэлдэ 3767 коммунистнууд ородог юм. Партиин Центральна Комитедэй шиидхэбэриин ёһоор Хойто-Байгалай райком КПСС-эй городской комитет болгогдон хубилгагданхай бшуу.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ партиина нүлөө гүнзэгырүүлхэ асуудалда областной партийна организаци тусхай анхарал хандуулна. КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ хойшо хүдөө ажахы дээрэ хүдэлдэг коммунистнуудай тоо 1200 хүнүүдээр олон болоһон байна. Мүнөө үедэ республикын аграрна цехтэ 10 мянга гаран коммунистнууд бии. Энэмнай хүдөө ажахы дээрэ хүдэлдэг бүхы хүнүүдэй 14 процент. Энэ хугасаада колхоз болон совхозуудай партийна 44 эхин организаци шэнээр эмхидхэгдээ бшуу. Мал ажал дээрэ 2,8 мянган, тракторист, комбайнер болон шофернуудаар 2429, агроном, ветврач, зоотехник болон бусад мэргэжэлтэдээр 1520 коммунистнууд ажаллажа байна. Үнэндөө дүрбэн механизатор бүхэнэй нэгэниинь, эрдэмтэ, мэргэжэлтэд бүхэнэй нэгэниинь коммунист шуу.

Буряадай АССР-эй, тэрэнэй манлай бологшо областной партийна организациин байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе гурбан орденто республикын коммунистнууд, бүхы ажалшад манай партиин, Совет гүрэнэй ябуулдаг дотоодын ба гадаадын политикые, гүн сэдьхэлһээ һайшаана, өөрынгөө ехэ һайндэрые ажалай болон политическэ шэнэ, улам ехэ дэбжэлтын оршон байдалда угтана, КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула бүхы хүсэеэ, мэдэсээ зорюулна. Тиигэжэ батажажа байгаа арадуудай аха дүүгэй хани барисаае бүри бэхижүүлхын түлөө эрмэлзэнэ.

К. ШОМОЕВ,
КПСС-эй обкомой партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагые даагша.

МҮНӨӨДЭР—УХААЛАН ЗОХЁОГШОДОЙ БА УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАДАЙ ҮДЭР

УХААН БОДОЛООР, УРАН ГАРААР

Ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, ажалай бүтээсэ, продукциин шанар һайжаруулха, ажалай болон материальна нөөсэнүүдые алмаха талаар ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшад нилээд ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ ВОИР-ай VI съезд дээрэ тэмдэглэгдээ һэн. Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн хугасаа соо энэ талаар хэгдэһэн хүдэлмэриин дүнгүүдые хараад үзэхэдэ, республикымнай промышленна предприятинуудай зохёохы ажалтан горитой ехэ оролдолго гаргаһан байна. Табан жэлэй түрүүшын хоёр жэл соо республикын арба гаран мянган эдэбхитэд уралан нарижуулгын 18012 дурадхал, ухаалан зохёолгын 230 дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлэн хэрэглэһэн байха юм. Тэрэнэй ашаар 25 миллион 828 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзо абтаа.

Зохёохы ажалтанай эдэбхи үүсхэл, оролдолго, эрмэлзэлэй ургалтые жэл жэлээр шэнжэлэн харабал, уралан нарижуулгын ба ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые нэбтэрүүлгэһээ туйлагдаһан алмалта жэл соо 3,3 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 30 процентээр дээшэлһэн байна. Уралан нарижуулга болон ухаалан зохёолгодо гаргашалагдаһан 1 түхэриг бүхэн 1981 ондо 14 түхэриг 22 мүнгэнэй, 1982 ондо 17 түхэриг 80 мүнгэнэй алмалта үгөө.

Ухаалан зохёолгын хүдэлмэри яһала эдэбхижээ. Тиигэжэ, жэшээнь, 1981 ондо ухаалан зохёолгын 111 дурадхал оруулагдаад, тэдэнэй 41-дэнь авторска үнэмшэлгэ үгтэһэн һаа, 1982 ондо оруулагдаһан 124 дурадхалай 49-дэнь авторска үнэмшэлгэ үгтэһэн байна.

Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, гараар хэгдэдэг хүндэ ажалые оньһожоруулха хэрэгтэ уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодые үргэнөөр хабаадуулхын тула ВОИР-ай областной соведэй президиум эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулдаг юм. Уралан нарижуулгын ба ухаалан зохёолгын хүдэлмэри эрхилхэ талаар республикын предприятинууд болон организацинуудай дунда үргэн социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Гарай ажалые хүнгэдхэлгэ, энэ мүрысөөнэй гуримаар, гол дүнгүүдэй нэгэн болодог юм. Мүрысөөнэй нүлөө эли бодо харагдана. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ шанда зууршалагдаһан уралан нарижуулгын 2938 дурадхалай 810-ниинь гарай ажалые оньһожоруулгада зорюулагдаһан байгаа һэн. Энэмнай 3400 уралан нарижуулагшадай хүдэлмэри. Тэдэнэр 1982 оной туршада условноор 190 хүниие хүндэ ажалһаань сүлөөлһэн, 470 хүдэлмэришэдэй ажалые хүнгэдхэһэн болоно. Ондоогоор хэлэбэл, республикын 18—20 уралан нарижуулагшад жэлэй туршада нэгэ хүниие ажалһаань сүлөөлһэн, 7—8 ухаалан зохёогшод нэгэ хүдэлмэришэнэй ажалые хүнгэдхэһэн болоно бшуу.

Гараар хэгдэдэг хүндэ ажалые оньһожоруулха талаар уралан нарижуулгын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэдэг предприятинуудай тоодо нэн түрүүн авиационно завод, прибор бүтээлгын, «Бурмясопром», нэгэдэлнүүд, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод, нарин сэмбын комбинат гэхэ мэтые нэрлэлтэй.

Зохёохы ажалтанай хүдэлмэриин үшөө нэгэ шэглэл гэхэдэ, бүтээн гаргадаг продукциин шанарые һайжаруулхын түлөө тэмсэл болоно. Тэдэнэй ашаар республикын промышленностиин гаргадаг 100 гаран зүйлэй продукци гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүртэнхэй. Жэшээнь, Улаан-Үдын шэлэй заводто механик В. А. Минеевэй үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэн хэрэглэһэн «Транспортерой хүдэлмэрие нарижуулга» гэһэн дурадхал жэл соо 3350 түхэригэй экономическа ашаг олзо үгөө. Тэрэнэй ашаар шэл амһарта бүтээлгэдэ ушардаг голодоһонууд 90 процентээр хороһон байна.

Гадна уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшод түүхэй эд, материал болон түлишын элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые алмаха хэрэгтэ ехэ оролдолго гаргадаг юм. Тиин үнгэрэгшэ жэлдэ, жэшээнь, Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой 142 уралан нарижуулагшадай оролдолгоор 30 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэн, 65 тонно металлопрокат 5,5 тонно үнгэтэ металл болон бусад материал алмагдаһан байна бшуу. Тиихэдэ «Нижнеангарсктрансстрой» трестын инженер В. И. Верещагинай хүтэлбэрилдэг зохёохы ажалтай бригадын уһа дамжуулдаг соргонуудые тодхохо фундаментые бэхижүүлхэ талаар оруулһан мэдүүлгэ-дурадхал 1400 хүнэй үдэрэй ажалые алмаһан зэргэтэй. Республика доторхи бүхы алмалтын 70—80 процентнь материал болон түлишын элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдэй алмалта болоно.

Зохёохы ажалтанай хоорондын социалис мүрысөөн жал ерэхэ бүри эршэдэнэ. Республикын уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодой арбан нэгэдэхи табан жэлэй социалис уялганууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байнхай. Тиигэжэ, жэшээнь, 1981 ондо 1 миллион, 1982 ондо 10 миллион түхэригэй экономическа ашаг олзотой мэдүүлгэ-дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэн хэрэглэхэ гэһэн уялга туд тус таа 11,2, 14,6 миллиондо хүргэгдэһэн гэхэ гү, али 11[...] 139 процент дүүргэгдэһэн байна.

Уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодой эдэбхи үүсхэлые бадаргаха, зохёохы ажалай дүнгүүдые согсолжо, эмхитэй болгохын тула ВОИР-ай областной соведэй президиум тусхай конкурснуудые үнгэргэдэг юм. Тиигэжэ 1982 оной конкурсын дүнгөөр «Нижнеангарсктрансстрой» трестын В. Верещагин, А. М. О[...]шанский гэгшэдэй, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын [...]гэдэлэй А. Мангутова, Землякова, Н. Костина, [...] Воейкова гэгшэдэй, авиационно заводой слесарь [...] Спиридонов, мастер П. П[...]воваров, токарь В. Рожне[...]ко гэгшэдэй бригаданууд т[...]рүү һуурида гараһан байна.

Мүн иимэ конкурснуудта предприятинууд дээрэ ВОИР-ай эхин эмхинүүд [...] гэргэдэг байна. Тиигэжэ, жэшээнь, 1982 ондо Джидоко[...]бинадта үнгэргэгдэһэн ко[...] курсдо 76 хүн хабаадаһан юм. Тэдэнэр бүхыдөө 24 м[...]ган түхэригэй экономическа ашаг олзотой уралан на[...]рижуулгын 52 дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлэн х[...]рэглээ.

Энэ мэтэшэлэн манай зохёохы ажалтанай туйлалтанууд ехэ. Мүнөө түрэл республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойе ажалай улам ехэ амжалтануудаар угтахын тула мань уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшодшье үү[...]дэр эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байнхай.

Д. ЗАМБУЛАНОВ,
ВОИР-ай областной соведэй түрүүлэгшэ.

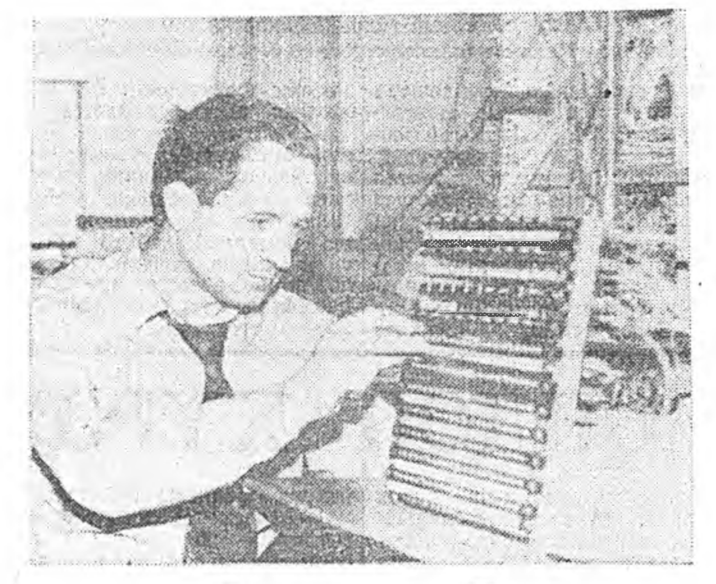

ШЭНЭ АРГА БЭДЭРНЭ

Владимир Алексеевич Данниленко Улаан-Үдын телефонно - телеграфна станциин городууд хоорондын хэлхеэ холбооной автоматикын цехтэ ахамад инженерээр хүдэлдэг юм. Гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байгаашье һаа, дээдэ гаран мэргэжэлтэн, [...] дамар бэрхэ уралан нарижуулагша гэжэ коллектив соогоо мэдээжэ бо[...]лонхой. Тэрэ городуудай хоорондын хэлхеэ холбооной автоматикын на[...]рижуулан оньһожоруулхадаха хэрэгтэ горитой хубилалта оруулжа ба[...]даг юм. Жэшээнь, 19[...] —1982 онуудай туршада В. Данниленко 684 [...] хэригэй экономическа ашаг үрэтэй уралан на[...]рижуулхы мэдүүлгэ [...]радхажа, үйлэдбэри[...] нэбтэрүүлээ һэн. Т[...]нэйнь гол шухала урал[...] нарижуулгын мэдүүлгэ[...]нүүд гэхэдэ, захилай [...]шие шалгаха пульт, х[...]хеэ холбооной каналуу[...]дые хинаха түхеэрэл[...] мүн магистральна түхе[...]рэлгэнүүдые шалгаха т[...] хеэрэлгэнүүд болоно.

В. Данниленкын хүтэ[...] бэрилдэг уралан нарижуу[...]лагшадай бригада Буря[...]дай АССР-эй 60 жэл[...] ойдо зорюулагдаһан со[...]циалис мүрысөөндэ це[...] дотороо түрүүлбэ. Жэл[...] эхиндэ абаһан социалис уялгануудынь амжалта[...]тай һайн дүүргэгдэ[...].

Владимир Алексеевич [...]шадамар бэрхэ һургагша [...] хүмүүжүүлэгшэ гэ[...]дэмы суурхаагүй. Мү[...] тэрэ ниитыншье хүдэл[...]рйдэ эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсадаг. В. Данн[...]ленко — научно-техническэ бүлгэмэй совет[...] гэшүүн, цехэй хүдэлмэриин шанар шалгадаг бү[...]лэгэй түрүүлэгшэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. А. Данниленко.

М. СУТУРИНАЙ фототекст.

ҮБҺЭ ХУРЯАЛГЫН ХАҺА

БРЯНСК. «Красный Октябрь» совхозой тэжээл бэлэдхэдэг отряд 2 мянган гектар нуга сабшалан ба таряалангай ногооe миил хоёр долоон хоногто хуряажа шадаа.

Областиин бусадшье ажахынууд үбһэ сабшалгын хүдэлмэрие эршэмтэйгээр ябуулна. Нуга сабшалан дээрэ 8 мянганһаа дээшэ тракторна косилка, пресс-подборщик, силосэй комбайнууд, бусад олон техникэ хүдэлнэ.

ИЖЕВСК. Удмуртын таряашад намарай тэжээлэй ургамалнуудые хуряажа дүүргээд, олон жэлэй ногооной поли дээрэ хүдэлжэ эхилээ. Нарядгүйгөөр хүдэлдэг бригаданууд габшагай ажалаараа шалгарна. Автономито республикын тэжээл бэлэдхэдэг бүхы коллективүүдэй хахад хубинь нарядгүйгөөр хүдэлдэг юм. Олон жэлэй ногоо хоёр дахин сабшажа, жэл хахад хүрэхэ эрхим шанартай үбһэ, сенаж, витаминтай гурил бэлэдхэхые хараалaнхай.

КЕДАЙНЯЙ (Литвагай ССР). Кедайнска районой ажахынуудта гектар бүриһөө 100 центнер ногоон набша намаа суглуулна. Урдахи жэлнүүдэйхидэ орходоо ехэ талмайда хүсы үбһэн таригданхай. Энэнь белогоор баян тэжээлэй холисо ехээр бэлэдхэхэ арга олгохо байна.

КУРГАН-ТЮБЕ. Таджикистанай ажахынуудта бэлэдхэгдэдэг тэжээлэй шанарые агрохимигүүд хиналта доро абанхай. Зональна лабораторинуудай хүдэлмэрилэгшэд үбһэнэй, сенажай, тэжээлэй цехүүдэй үйлэдбэрилдэг бусад тэжээлэй шанарые шалгана. Тиигэжэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ арга технологиие хазагайруулхые усадхаха талаар хэмжээнүүд абтана.

ПЕНЗЭ. Сосновоборско районой «Сельхозтехникын» уралан нарижуулагшад хуушаржа, хэрэгһээ гараһан ороохо хуряалгын 20 гаран комбайн үбһэ хуряалгада хэрэглэхээр түхеэржэ, ажахынуудта үгөө юм. Тэрэнэй мастерскойнуудта шэнэдхэгдэһэн пресс-подборщигуудые бэлдэдэг юм. Областиин ажахынууд техникэ бодомжотой зүбөөр хэрэглэжэ, тэжээлэй ургамалнуудай хуряалгые эршэмтэйгээр ябуулна.

ПЯРНУ. (Эстониин ССР). Хүдөө ажахын авиациин летчигууд республикын тэжээл бэлэдхэгшэдтэ туһална. Пярнугай тохойн аралнууд дээрэ үбһэ сабшажа байһан хажууршадые тэдэнэр хангана. Эндэ хэдэн мянган тонно үбһэ бэлэдхэхые хараална. Үбэлдөө мүльһэн замаар тэрэниие фермэнүүдтэ зөөхэ юм.

(ТАСС-ай корр.)

АМЖАЛТАНЬ АРСАШАГҮЙ

Совет ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшадай зохёохы ажалай аша үрэ хадаа алмалта, арьбалалтын 22 миллиардын хэмжээнэй жаса болоно. Тэдэнэй һайшаама олон туйлалтанууд СССР-эй ВДНХ-да нээгдэһэн «Ухаалан зохёолго ба уралан нарижуулга-83» гэһэн һалбаринууд хоорондын выставкэ дээрэ харуулагданхай. Эндэ арадай ажахын хүгжэлтын мүнөөнэй шатые харуулһан 5 мянгаад хүдэлмэри табигдаба.

Выставкын директорэй орлогшо В. Коротковатай хамта «Металлургия» гэһэн таһаг һонирхон харанабди. Урдамнай гагналгые шалгаха телевизионно түхеэрэлгын хүдэлдэг модель. Телевизорэй экран дээрэ гагнагдажа байһан соргонууд харагдана. Тэдэнэй гагнагдажа байһан эрмэг дээгүүр ялагархан точко удааханаар һолжорно. Эрмэгһээ тэрэнэй халта зайсаа һаань, оператор дары түргэн, зүб болгон бусааха юм. Эндэ, гараар гагнуури хэһэндэ орходоо, шанарынь жэшээгүй һайн. Иимэ шэнэ аргаар гагналга Уренгой-Ужгород гэжэ газопроводой барилга дээрэ бүдүүн соргонуудые холболго дээрэ хэрэглэгдэдэг болонхой. Тиигэжэ тэндэ жэлэй дүрбэн зуугаад мянган түхэригэй экономическа ашаг олзо абтана.

Тус түхеэрэлгэ мэтээр эндэ харуулагдаһан олохон экспонадууд үйлэдбэридэ хэрэглэгдэжэ, үндэр бүтээсэтэйгээ гэршэлээ, —гэжэ В. Короткова хөөрэнэ. —Жэшээнь Волгоградта зохёогдоһон пружина хэдэг түхеэрэлгэ 50 хүниие ажалһаань сүлөөлхэ, гарай ажал гүйсэд усадхаха байна. Выставкэдэ ерэгшэд промышленна роботуудай болон манипуляторнуудай, судннуудай, роторно ба алхалдаг экскаваторнуудай, шэнэ технологическа процессүүдэй модельнүүдтэй танилха аргатай.

«Химическэ индустри» гэһэн таһагта табигдаһан эгээл һонирхолтой зүйлнүүдэй нэгэн бишыхан пробирка соо хэгдэнхэй.

—Энэ хадаа кубогенүүд — шэнэ янзын будагууд гээшэ гэжэ экскурсовод хөөрэнэ, —Энэ будаг уһан соо һайнаар тарадаг. Тиимэһээ ямаршье газарта хэрэглэжэ болохо.

Үнэхөөрөөшье энэ кубогенээр шэрдэгдэһэн бүдүүдые харахада, гоё һайхан байха юм.

«Энергетикэ ба электротехникэ» гэһэн таһагай олон тоото экспонадууд сооһоо аккумуляторнуудтай нүүдэл атомна электростанциин макет онсо илгарна. Тэрэнэй авторнууд—Г. М. Кржижановскиин нэрэмжэтэ Энергетическэ институдай ба «Теплоэлектропроект» институдай Ригын отделениин эрдэмтэд юм. —Энэ атомна электростанци ашаглалгада оруулагдахадаа, жэлэй 40 миллион түхэригһөө бага бэшэ экономическа ашаг олзо үгэхэ байна,—гэжэ В. Короткова хөөрэнэ.

Ухаалан зохёогшод ба уралан нарижуулагшад Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Стенднүүд дээрэ эрдэмтэд-селекционернүүдэй гаргаһан хлопчатнигай һайн сортнууд харуулагдана. Тэдэ ургамалай элдэб үбшэндэ дабагдахагүй, оньһожоруулагдамал аргаар тарихада, хуряахада зохисотой юм. Мүн манай орондо үшөө үзэгдөөгүй шэнэ элеваторшье һонирхолтой. Үргэлжэдөө шудхамал түмэр-бетоноор бүтээгдэһэн энэ түхеэрэлгэ ороохо хадагалхада тааруу зохид.

Владимирска трактор бүтээгшэдэй хэһэн шэнэ тракторай дэргэдэ тогтонобди. Түргэн абтадаг кабина, резинэ амортизаторнууд гэхэ мэтэ дорьбоо, шууяа һулаpуулха түхеэрэлгэнүүд тэрээндэ тодхогдонхой. Үргэн, һаруул урдахи шэлнүүд, зөөлэн һуудал, дулаасуулгын, һэрюусүүлгын түхеэрэлгэнүүд гэхэ мэтэ жолоошоной ажалда таатай зохид эрхэ байдал олгохо байна.

—«ИР-83» хадаа ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшадай ажалые харуулһан эгээл томо выставкэ болоно гэжэ В. Короткова тэмдэглэнэ. —Эндэ хэдэн арбаад министерствэнүүд болон албан зургаанууд, 400 гаран нэгэдэл, предприяти ба организацинууд хабаадана. Тэрэ түрүү дүй дүршэлэй ёһотой һургуули болоо. Гарай ажалые оньһожоруулга, түүхэй эд, материал алмалга, хүдөө ажахын үйлэдбэриие оньһожоруулга дээшэлүүлгэ гэхэ мэтэ экономикын гол шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодой оруулһан хубитые тус выставкэ тодорхойгоор харуулна.

О. КУЗЬМИН,
ТАСС-ай корр.

КПСС-эй ЦК-гай ИЮНИИН (1983он) ПЛЕНУМЭЙ МАТЕРИАЛНУУДААР ...НГЭРГЭГДЭХЭ ЭЛИДХЭЛНҮҮД ...ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ЖЭШЭЭТЭ ТЕМАТИКА

...С-эй ЦК-гай июниин Пленумэй ...бэринүүд—партиин үзэл сурта...нитэ-политическэ хүдэлмэриин ...болзорой программа мүн.
...С-эй ЦК-гай Пленум дээрэ ну... В. Андроповой хэлэһэн үгэ— ...коммунизмын теори ба бодото ...э оруулагдаһан ехэ хубита.
...хүлтэ түгэс социализмые али бү...лаарнь нарижуулан һайжаруул...тиин ба арадай холын хараатай ...э.
...э хүнине бүридхэн хүмүүжүүл...ПСС-эй ЦК-гай программна үг зо...мүн.
...сурталай хүдэлмэри—бүхы пар...коммунист бүхэнэй хэрэг.
...сурталай-хүмүүжүүлгын хү... партиин социально-экономичес...литикатай таһаршагүй холбоотой. ...ба хэрэгэй бата нэгэдэл — үзэл ...ай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин ...мүн.
...тико-хүмүүжүүлгын, эмхидхэлэй ...ахын хүдэлмэриин нэгэдэл.
...нитын политическэ бодол мэдэ...ба ажалай эдэбхиин хэмжээн—...урталай хүдэлмэриин ашаг үрын ...р мүн.
...ай ажахын гол шухала зорилго-... шиидхэлгэдэ али болохоор ...ргэхэ гээшэ пропаганда ба агита...ухалын шухала зорилго болоно. ...промышленна нэгэдэлнүүдэй эр...алдахи үзэл сурталай-хүмүү...н хүдэлмэри.
...—манай Эхэ ороной һүр жаб...ь, хүсэ шадалай үндэһэ һуури ...
...лай бүтээсые эрид шууд дээшэ...— манай экономикын гол зо...
...н ажалай хэмжээгээр хубааридл...им—социализмын гол ёһонуудай ...мүн.
...даа үнэн сэхээр, оролдосотой ... хандаха гээшэ ажабайдалай со...шэнжэ шанарай эхин һуури мүн. ...да оролдосотой һайнаар ханда...һаар хүмүүжүүлгэ—үзэл сурта...дэлмэриин шухала зорилго мүн. ...адна подряд—ажал эмхидхэлгын, ...ивизм ба нүхэд ёһоор нэгэ нэ...тупалалсалга нэотэрүүлэн хүмүү...н ашаг үрэтэй түхэл арга мүн.
...ажалые оньһожоруулга—эко...ка ба социальна шухалын шу...рилго мүн.
...лта арьбалалтын түлөө тэмсэл ... гүрэнэй, бүгэдэ арадай хэрэг ...
...омическа мэдэрэл бодолой шэнэ ... эдэбхитэйгээр бүрилдүүлэн ху...лхэ.
...алис мүрысөө эмхидхэлгын шэ...итэнүүд.
...ша коллективэй хүмүүжүүлхы ...
...ша коллективүүд тухай Хуули ...алис демократиин бодото өэе...шэнэ тэрщэ.
...ша хүн—совет обществын бү...этэ эзэн мүн.
... политическэ байгуулалтын хүг...
...и, журам—социалис ёһоной ажа...й таһаршагүй шанар шэнжэ. ...ай журамай хэм хэмжээн кол...й суртал бодолой ба гурим зан... талаар болбосорол харуулна. ...э анхаралтайгаар, энэрхыгээр ... гээшэ манай ажабайдалай хуу...н мүн.
...үдэй гүн бодомжотой эрилтэ ба ...жые бүрилдүүлэн хүмүүжүүл...
... сүлөө сагые бодомжотойгоор, ...тэлдэрээр хэрэглэхэ.
...шадай ажаһуудаг газарта нии...ническэ хүдэлмэри эрхилэлгэдэ ...агүй анхарал хандуулха.
...й элүүр энхэ тушаа анхарал ...го—социальна шухала зорилго. ...С-эй ЦК-гай июниин Пленум ... эрдэмэй зорилгонууд тухай.

Кадрнууд—үзэл сурталай хүдэлмэриин гол хубинь мүн.

Марксистско-ленинскэ үзэл бодол бүридхэн хүмүүжүүлгэ—совет хүнүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын үндэһэ һуури мүн.

Ажалшадай экономическа һуралсалда —бодото байдалай шэглэл.

Олониитэдэ мэдээсэл дамжуулгын ба тайлбарилан онилгуулгын хэрэгсэлнүүд—олониитые үзэл бодолой талаар хүмүүжүүлгын, обществые политическэ гуримаар хүтэлбэрилгын хүсэтэ зэбсэг мүн.

Аман үгын пропаганда ба агитаци—олониитые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын ба элсүүлгын нүлөө ехэтэй арга мүн.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда совет хүнүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ литература ба искусствын үүргын улам дээшэлэлгэ.

Социализмын түүхэтэ түйлалтанууд болон булюу һайн талые тайлбарилга—үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэриин шухалын шухала зорилго мүн.

Патриотизмын, социалис интернационализмын шэнжэ шанартайгаар совет хүнүүдые хүмүүжүүлгэ.

Хүгжэлтэ түгэс социализмын эрхэ байдалдахи КПСС-эй национальна политика.

Ород хэлэн—агууехэ аха дүүгэй нүхэсэлэй хэлэн мүн.

Уласхоорондын оршомдо үзэл сурталай тэмсэлэй улам хурсадалга.

Буржуазна үзэл суртал ба ёһо гуримтай эдэбхитэйгээр, доботолхы шэнжэтэйгээр тэмсэхэ.

Атеизм ба мүнөө үеын үзэл сурталай тэмсэл.

Эрдэм ухаанай ёһоор, шажанда шүтэхэгүйгөөр хүмүүжүүлхэ гээшэ партиин үзэл сурталай хүдэлмэриин шухала хубинь мүн.

КПСС-эй хүтэлбэрилхы үүргын саашадаа улам дээшэлэлгэ.

Коммунист бүхэн—партиин суртал түгэс тэмсэлшэ мүн.

Гурим, журамай талаар коммунистын жэшээ.

Профсоюзууд—манай обществын эдэбхитэй хүсэн.

Ленинскэ комсомол-залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ партиин үнэн сэхэ туһалагша мүн.

Юрэнхы эрдэмэй һургуулиин хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха.

Ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлгын түлөө гэр бүлын ба һургуулиин харюусалга.

Багша—үхибүүдые хүмүүжүүлгэдэ обществын найдаһан хүн, агитаци ба пропагандын хүдэлмэридэ партиин найдамтай түшэг тулгуури.

Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай системые саашадань хүгжөөхэ зорилгонууд.

Залуушуулые сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлгэ—партийна ба комсомолой организацинуудай шухалын шухала зорилго мүн.

Совет Арми—шэн зоригой, ажалда дурлуулгын арюун сэбэр абари зангай һургуули мүн.

Социализмын оронуудай хани барисаан ба нягта жагсаалые бэхижүүлгэ тухай КПСС-эй оролдолго.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай хани барисаанай олон экономическа нэгэдэлэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ гээшэ үе сатай эрилтэ мүн.

Капитализмын бүгэдэ ниитын кризисэй улам гүнзэгырэлгэ.

США-гай ээрхэг түримхэй хараа шугам—эб найрамдалда аюул тохёолдуулха эшэ үндэһэн.

Газар дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал сахин хамгаалга—партиин гадаадын политикын гол шухала асуудал мүн.

Патриот байха гээшэ Эхэ оронойнгоо экономическа, бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые эсэшэ сусашагүйгөөр бэхижүүлхэ гэһэн удхатай.

Буряадай АССР-эй 60 жэл

ДАЙНАЙ ЖЭЛНҮҮДТЭ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн хадаа СССР-эй арадуудай бата нэгэдэлэй болон хани барисаанай һүр ехэтэ шалгалтануудай нэгэн болоһон байна.

Советскэ Союзай Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет арад, энэ хатуу шанга шалгалтые дабан гаража, социалис байгуулалтаяа хамгаалан, аршалхаһаа гадна фашис дээрмэшэдһээ бүхы дэлхэйе аршалан абарһан юм. Социализмын политическэ, экономическа болон сэрэгэйнгээ талаар капитализмһаа һураггүй булюу байһые дайнай дүнгүүд эли тодоор гэршэлэн харуулаа. СССР-эй арадуудай хани барисаанай болон аха дүүгэй харилсан туһалалсалгын хүсэ шадалые, эбтэй эетэй, найдамтай байһые бүхы дэлхэйдэ элирхэйлээ һэн.

Социалис Буряад ороной ажалшад немец фашис дээрмэшэдые бута һамна сохилсожо, илалта түйлаха хэрэгтэ өөһэдынгөө ёһотой хубитые оруулаа.

Үшөө сэрэгэй албанда таталгын соносхогдоогүй байхада, совет олон патриодууд Улаан Армида һайн дураараа ошожо, Эхэ ороноо хамгаалхамнай гэжэ мэдүүлээ бэлэй. Дайнай эхилэмсээр түрүүшын 10 үдэрэй туршада, зургаан аймагуудай үгэһэн мэдээгээр, 1200 патриот Улаан Армиин албанда һайн дураараа ошохомнай гэһэн мэдүүлгэ бариба. Буряад ороной сэрэгэй уялгатад Забайкалиин сэрэгэй округто бүридхэгдэһэн олохон дивизи, часть болон соединенинүүдтэ оролсобо. Тэдэнэр 1941 оной һүүл багта, 1942 оной эхиндэ фронт эльгээгдээ һэн. Тулалдаанда хабаадалсаһан арминуудта олон коммунистнууд татагдаһан байна.

1941 оной июньһээ 1944 он болотор 6262 коммунист фронт эльгээгдэһэн юм. Энэ хадаа Буряадай областной партийна организациин 60-аад шахуу процентнь болоно. Областной партийна организаци хүн зониие сэрэгэй талаар бэлдэхэ хүдэлмэри эрхилбэ. Тиигэжэ Буряадай хэдэн арбаад мянган хүн зон сэрэгэй эхин эрдэм мэдэсэтэй болоо һэн.

Буряад ороной түлөөлэгшэд, немец фашис булимтарагшадтай тэмсэхэдээ, өөһэдыгөө эрхим сэрэгшэд гэжэ гэршэлэн харуулжа шадаа. 36 хүн Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. 8 сэрэгшэд Алдар Солын орденой дүүрэн кавалернууд болоһон байна. 35 мянга гаран хүн СССР-эй орден болон медальнуудта хүртөө. Тэдэнэй олонхинь, эрэлхэг зоригтойгоор Эхэ ороноо хамгаалан, дайнда унаа бэлэй.

Дайнай түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, ВКП(б)-гэй ЦК-гай, Оборонын Наркомадай шиидхэбэринүүдэй ёһоор, партиин областной комитет хэдэн предприяти болон цехүүдые сэрэгэй продукци, буу зэбсэг, һомо үйлэдбэрилхэ, барилгын материалнуудые гаргаха, үнгэтэ болон хомор металлнуудые, алтэ, шулуу нүүрһэ малтан абалгые дээшэлүүлхэ талаар тодорхой хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлбэ.

Нэн түрүүн оборонно болон тусхай продукци гаргаха хүдэлмэридэ машина бүтээлгын болон металл болбосоруулгын предприятинууд элсүүлэгдэбэ. Тэдэнэй дунда ПВЗ, судна бүтээлгын, механическа заводууд оролсоно. 1941 оной һүүл багта ПВЗ-гэй вапова продукциин 24,6 процентнь оборонно продукци үгэдэг байгаа. Фронтын захилые дүүргэхэ хэрэгтэ нютагай болон кооперативна промышленность элсүүлэгдээ һэн. Республикын оёдолой, арһанай болон гуталай предприятинууд Улаан Армиин сэрэгшэдэй хубсаһа хунар оёдог болоо бэлэй. Улаан-Үдын шэлэй завод өөрынгөө гол продукциие гаргахатаяа хамта автомашинын шэлнүүдые, госпиталиин аптекэнүүдтэ хэрэглэгдэхэ амһартануудые, минэ болон тэһэрдэг һомонуудай корпусуудые хэжэ, ПВЗ-гэй булад хайлуулгын цехтэ дамжуулан үгтэхэ тусхай хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ эхилээ һэн. Модон хэрэгсэлнүүдые гаргадаг фабрика сана, самолёдой модон хубинуудые, мүн тэһэрдэг һомо болон минэнүүдэй хайрсагуудые бүтээдэг болоһон байна. 1941 ондо Улаан-Үдын 6 предприяти, зарим аймагуудай промышленна комбинадууд сана хэжэ захалба. Мяханай комбинат, архиин завод холимол эдеэ хоолой зүйлнүүдые гаргажа эхилээ һэн.

Транспортшье сэрэгэй гуримаар хүдэлжэ эхилбэ. Түмэр зам, уһан зам, агаарай болон автомобильна харгы фронтдо зорюулагдаһан бүхы ашаа зөөгөө. Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин ашаа зөөхэ талаар ехэ шангаар хүдэлһэн намтартай.

1941—1942 онуудта ороной баруун районуудай предприятинууд болон түхеэрэлгэнүүд Буряад орон асарагдаба. Нижнеангарск тосхондо Николаевска областьһоо Очаковай консервын завод хүдэлмэришэдтэеэ нүүлгэгдээ. Тиигэжэ 1942 оной мартын 1-һээ тус завод дүүрэн хүсөөрөө хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Улаан-Үдын ПВЗ-дэ Острогожско вагон-заһабарилгын заводой түхеэрэлгэнүүд асарагдаа. Москвагай предприятиин зарим түхеэрэлгэнүүд авиационно заводто эльгээгдэбэ.

1942 оной эхиндэ, мэргэжэл шадабари ехэтэй хүдэлмэришэдэй 44 процентын армида абтаһанһаа уламжалан, промышленностиин болон транспортын хүдэлмэри илангаяа хүшэр хүндэ эрхэ байдалда ороһон юм. Үйлэдбэридэ эхэнэрнүүд, хуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүд, пенсидэ гараһан хүнүүд элсүүлэгдээ. Республикын ажалшадые олошоруулха хэрэгтэ предприятинуудтаяа нүүжэ ерэһэн хүн зон, мүн нютаг урилагшад ехэ үүргэ дүүргэбэ. Жэшээлхэдэ, 1941 оной ноябрь соо авиазаводто мянгаад шахуу хүдэлмэришэд болон алба хаагшад ерээ һэн. 1943 ондо загаһанай промышленностьда Татари болон Чувашһаа 1900 айл нютаг урилжа ерээ бэлэй.

Шэнэ ерэһэн хүн зоной үйлэдбэриин тусхай мэргэжэл абаха кружок, курса, техническэ һургуулинууд олоор нээгдээ һэн. Олон хүн зон дүй дүршэл ехэтэй мастернуудай хажууда үйлэдбэриин мэргэжэл шудалһан байна. 1942 ондо гансал ПВЗ-дэ 1400 хүн хүдэлмэришэдэй дэргэдэ һуралсажа мэргэжэл абаба. ФЗО, РУ гэхэ мэтэ һургуули болон училищинууд мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэришэдые бэлдэхэ талаар ехэ үүргэ дүүргэбэ. Дайнай үеын дүрбэн жэл соо энэ гуримаар 13100 залуу хүдэлмэришэд бэлдэгдээ.

Дайнай жэлнүүдтэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшад дэбжэлтэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, ажалай баатаршалга гаргаа. Тэдэнэй зохёохы бэлиг шадабаринь, эдэбхи үүсхэлынь илангаяа социалис мүрысөөнэй үедэ бадаран хүгжэбэ. Ажал дээрэ шалгагдаһан социалис мүрысөөнэй эгээл үрэ ехэтэй онол аргануудые хүдэлмэришэд үргэнөөр хэрэглээ. Тэдэнэй дунда стахановска хүдэлөөн, 2000-танай хүдэлөөн, хэдэн мэргэжэлээр ажаллаха, олон станок дээрэ хүдэлэгшэдэй хүдэлөөн, комсомол-залуушуулай бригаданууд гэхэ мэтэ гуримууд үргэнөөр дэлгэрһэн байна.

1941 оной октябрь һарада Улаан-Үдын мяханай комбинадай хүдэлмэришэдэй гурбанай хоёр хуби стахановецууд, мүн ажалай ударнигууд болоһон байна. Тэдэнэй дунда эрхим гэжэ шалгарһан Кривогорницева, Радионова, Приденко болон бусад үдэрэйнгөө даабари 175—200 процент дүүргэдэг байгаа. 1942 оной апрельдэ Улаан-Үдын ПВЗ-гэй хүдэлмэришэдэй дунда 2000 гаран стахановецууд тоологдоһон байна. Вагономеханическа цехэй токарьнууд Зотова, Каштанова, Чимитова, үрэмдэгшэд Бабенкова, Михайлова, аранга бүтээдэг цехэй слесарь Цос, хэбшэн эхэнэр Долженко хоёр-гурбан даабари дүүргэжэ эрхимлээ. Дайнай үедэ хоёр станок дээрэ хүдэлэгшэдэй хүдэлөөн илангаяа үргэнөөр дэлгэрээ һэн. Дайнай түрүүшын үдэрһөө хойшо энэ үүсхэл шэнэ удха шанартай болоһон юм. Хүдэлмэришэн бүхэн өөрынгөө түлөө, мүн фронтдо унаһан нүхэдэйнгөө түлөө хүдэлдэг болоо һэн.

Дайнай үедэ комсомол-залуушуулай, фронтын бригаданууд залуушуулые үйлэдбэридэ һургаха, хүмүүжүүлхэ, мүн тэдэнэй ажалые эмхидхэхэ талаар эгээл аша үрэтэй онол арга олоһон юм. Жэшээлхэдэ, 1942 оной май һарада Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй эхилхэдэ, республика дотор комсомол-залуушуулай 37 бригада тоологдобол, 1943 ондо тэдэнэй тоо 168, 1944 ондо—358, 1945 ондо—370 болоһон юм.

«Бүхы юумэ фронтдо, бүхы юумэ илалтада!» гэһэн уряа доро дэлгэрһэн социалис мүрысөөн айхабтар үргэнөөр хүсэеэ абажа, хүдэлмэришэд болон алба хаагшад ажалай бүтээсэ тон ехээр дээшэлүүлээ. Тиигэжэ 1941—1945 онуудта социалис мүрысөөнэй үргэн дэлисын аша туһаар ажалай эмхидхэл үндэһөөрөө һайжаржа, үргэн ниитын дунда уралан зохёогшод, шэнэ юумэ үүсхэгшэд олооро урган гараба.

Буряадай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай ажалай алдарта амжалтанууд Совет правительствын зүгһөө үргэнөөр сэгнэгдэжэ, промышленностиин болон транспортын 120 гаран хүдэлмэришэд СССР-эй орден болон медальнуудаар шагнагдаба. Тэдэнэй дунда Улаан-Үдэ станциин депогой машинист М. П. Сидоренко, мяханай комбинадай хүдэлмэришэд А. В. Кривогорницева, М. Г. Иванова, Горячинскын загаһанай заводой бригадир Н. М. Петрова болон бусад бии.

Буряадай таряашад илалта түйлаха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые нэрэтэй солотойгоор оруулһан байна. Армида хүн зоной олоороо ошоһонһоо уламжалан, хүдөөгэй тосхон һуурин бүхэндэ ажалша бүлын тоо нилээд үсөөрбэ. Жэшээлхэдэ, 1940 онойхидо орходоо, республикын колхоз, совхозуудта 1944 ондо ажал хэжэ шадаха эрэшүүлэй тоо 32,7 процентээр үсөөрөө һэн. Тиимэһээ хүдөө ажахын үйлэдбэри диилэнхидээ эхэнэрнүүдэй гараар хэгдэжэ эхилһэн байна. 1943—1944 онуудта ажал хэжэ шадаха бүхы колхознигуудай олоһон ажалта үдэрэй 70 гаран процентнь эхэнэрнүүдтэ хубаагдаа.

Мал ажал эхэнэрнүүдэй гараар хэгдэдэг байгаа. Тэдэнэр айхабтар хүшэр хүндэ байдалые дабан гараа. Дайнай эхиндэ Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой колхозница Цырен-Бутид Ачитурова үбгэнэйнгөө дайнда мордоходо, 1200 толгой хонитой отарыень даажа абаһан юм. 8 багахан үхибүүдые оодэнь болгожо байһан эхэдэ хэды хүшэр хүндэ байгааб даа. Тэрэ түхэреэн жэл соо хээрэ талада, хүйтэн бордоһо саһан соо, зундаа аяма шатаама халуундашье үнөөхил хонидоо харууһалжа, түлыень абадаг байгаа бшуу. 1943 ондо хонишон Цырен-Бутид 100 эхэ хониин бүриһөө 130 хурьга абажа түлжүүлбэ.

Тиихэдэ эхэнэр ангуушадшье өөһэдынгөө үнэн сэхэ ажалаар сэрэгшэдтэе хамһалсаа. Лукерия Кокорина Буряадай суута ангуушадай нэгэн болоо һэн. Тэрэ агнууриин хаһа соо өөрынгөө түлөө, дайнда унаһан үбгэнэйнгөө түлөө абаһан түсэбөө амжалтатайгаар дүүргээ. Республика дотор Л. Кокоринагай үүсхэлые дэмжэгшэд олошороо бэлэй.

Дайнай жэлнүүдтэ фронтдо мордоһон үбгэд-механизаторнуудайнгаа ажалые халан абаһан эхэнэрнүүд олон һэн. 1941 оной августда МТС-эй дэргэдэхи богони болзорой курсануудые болон механизаторай һургуулинуудые 2259 хүн дүүргэжэ, трактористнарай үнэмшэлгэ абаба. Тэрэнэй 1444-ниинь эхэнэрнүүд байба. 1943 ондо Буряадай трактористнуудай 80 гаран процентнь, комбайнернуудай дүрбэнэй гурбан хубинь эхэнэрнүүд байгаа. 1942 ондо Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ республикын бүхы МТС-үүд, тракторна 238 бригада, хүдөөгэй 3800 гаран комсомолшууд хабаадалсаба. Шэнэ-Бэрээнэй МТС-эй эхэнэрнүүдэй комсомол-залуушуулай тракторна бригада социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараа һэн. Трактористнууд Попова, Мясникова, Неврина, Харлампиева газар хахалхадаа, даабаряа 120—190 процент дүүргэдэг байба. Хүрбын МТС-эй трактористнууд Цыбенова, Очирова гэгшэд, хараалагдаһан 13 гектарай орондо, үдэр бүри 15—20 гектар таряа таридаг бэлэй. 1943 ондо республикын таряалан дээрэ 2013 эхэнэр механизаторнууд хүдэлжэ байгаа. Тэдэнэр бүхы механизаторнуудай 65 процентнь болоно. Механизаторнуудай социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ коммунистнууд болон комсомолшууд ябадаг байгаа. Мэдээжэ трактористка, ВКП(б)-гэй гэшүүн Б-Х. Дымбрылова мөөртэ трактораар 876 гектар газар хахалжа, даалгабаряа 300 процент дүүргээ. Мүн түрүү механизатор 1159 килограмм түлишэ алмаба. ВКП(б)-гэй гэшүүндэ кандидат Р. Ц. Раднаева хабарай тарилгын үедэ 159 гектар газар хахалжа, даалгабаряа 150 процентээр бэелүүлбэ.

1942 ондо СССР-эй Газар таряалангай наркомой захиралтаар хүдөө ажахын хүдэлмэридэ эрхим һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө Буряадай АССР-эй 286 колхознигууд «Социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаа. 1943 оной март һарада ВЛКСМ-эй ЦК 1942 оной эхэнэрнүүдэй тракторна бригадануудай социалис мүрысөөнэй дүн гаргаба. «Советскэ Союзай эрхим трактористка» гэһэн хүндэтэ тэмдэгтэ Буряад ороной 8 трактористканууд хүртөө бэлэй.

1943 оной эхиндэ партиин обкомой уряалаар республикын 20 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөн бүхы Буряад орон доторнай үргэнөөр дэлгэрээ һэн. Энэ социалис мүрысөөндэ оролсожо, республикымнай хүдөөгэй ажалшад ажалай шэнэ амжалтануудые түйлаһан байна. Хабарай тарилгын социалис мүрысөөндэ Хэжэнгын, Загарайн, Бэшүүрэй районууд эрхимлэбэ. МТС-үүдэй дунда Саянтын, Ивалгын, Түнхэнэй МТС-үүд эрхимлэһэн байха юм. Совхозуудай дунда Яруунын мяханай совхоз нэгэдэхи һуурида гаража, «Эрдэм» совхоз хоёрдохи, Борьёогой совхоз гурбадахи һуури эзэлээ.

1944—1945 онуудта Совет Армиин түйлаһан илалтанууд хүдөөгэй ажалшадай дунда социалис мүрысөө улам эдэбхижүүлбэ. Дайнһаа баяр баясхаланта мэдээсэлнүүдые абажа, хүдөөгэй хүн зон фронтын һарануудые, габшагай вахтануудые, фронтын арбан хоногуудые соносхожо, ажалайнгаа амжалтануудые тэдээндэ зорюулдаг байгаа. 1944 ондо республика дотор тракторна ажалай жэлэй түсэб 91 бригада үлүүлэн дүүргэжэ, 48325 килограмм түлишэ алмаба. 1945 ондо 102 бригада түсэбөө үлүүлэн дүүргээ һэн. 1944 ондо Саянтын МТС-эй трактористканууд жэлэй туршада дүрбэн нормо дүүргэһэн тухайгаа элидхээ. Залуушуулай бригадануудай 22 бригадир, 60 тракторист ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотада хүртэжэ, 118 механизатор ВЛКСМ-эй обкомой болон Буряадай АССР-эй Газар таряалангай наркомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Ороной оборонно хүсэ шадалые бэхижүүлхын тула хэдэн мянгаад совет патриодууд өөрынгөө хубиин мүнгэ зоори, облигацинуудые, үнэтэй сэнтэй зүйлнүүдые дамжуулан үгэбэ. Буряадай ажалшадай зүгһөө 1941—1945 онуудта оборонын жасада 101 миллион түхэриг мүнгөөр болон облигацяар оруулагдаа. Энээнтэй хамта республикымнай ажалшад ороохо таряа, адууһа мал, эдеэ хоол болон мал ажалһаа абтаһан түүхэй эд тушаадаг байгаа.

Дайнай үеын һүрөөтэ жэлнүүдтэ Буряад ороной хүн зоной гаргаһан сэрэгэй болон ажалай баатаршалганууд, Буряад ороной ажалшадые мүнөө шэнэ амжалтануудта, шэнэ ажал хэрэгүүдтэ зоригжуулна.

В. БАЗАРЖАПОВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

...дай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

...РЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ШАХТЕР» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ БАТАЛХА ТУХАЙ

...дай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум ниигэжэ ...:

...уряадай АССР-эй габьяата шахтер» гэһэн хүндэтэ ...рэ зэргэ баталха.

...ряадай АССР-эй габьяата шахтер» гэһэн хүндэтэ нэ...э тухай дүрим баталха.

...уряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ...ой апрелиин 6-най Указаар баталагдаһан Буряадай ... гүрэнэй шангууд тухай дүримэй 11-дэхи статьяе ..., «Буряадай АССР-эй габьяата юрист» гэһэн үгэнүү...ноһоо «Буряадай АССР-эй габьяата шахтер» гэһэн ...ые оруулха.

...ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ **Б. СЕМЕНОВ.**

...ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь **И. ЧЕРНЯКОВ.**

...-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
... оной июниин 10.

«БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ШАХТЁР» ...ЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ТУХАЙ

ДҮРИМ

...ряадай АССР-эй габьяата ...хтер» гэһэн хүндэтэ ...ргэ мүнөө хүдэлжэ ...мүн баригдажа бай...үрэнэй шахтанууд ...рхиинүүдтэ ажалладаг ...ришэд болон алба ...а олгогдохо байна. ... тэдэнэр энэ һалба...бан жэлһээ бага бэшэ ...соо хүдэлһэн шулуу ...й промышленностиин ...э ехэ хубитаяа оруул...ла зэргэтэй.

...ряадай АССР-эй габь...хтёр» гэһэн нэрэ зэр...й депутадуудай рай...ородской Соведүүдэй ...эй гүйсэдхэхэ коми... зуур шалгагаар Бу...АССР-эй Верховно Со...Президиумээр олгог...м. Энэ зуур шалгада ...фсоюзуудай комите...шиидхэбэринүүд хаб...ла ёһотой.

Хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай мэдүүлгэ предприяти, эмхи зургаан болон организацинуудай захиргаан, партийна, профсоюзай болон бусад ниитын организацинууд арадай депутадуудай районно, городской Соведтэ (хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдохо хүнэй хүдэлһэн газарай мэдэлһээ дулдыдан) үгэхэ байна.

Хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэ хүнэй кадрай талаар бүридхэлгын хуудаһан ба үйлэдбэриин ба ниитын хүдэлмэриин талаар характеристикэ энэ мэдүүлгэдэ хабсаргагдаха.

3. Хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон хүнүүдтэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй грамота болон үнэмшэлгэ үгтэхэ.

4. Хүндэтэ нэрэ зэргэ гансал Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумээр болюулагдаха байна.

...ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь **И. ЧЕРНЯКОВ.**

Хилын саанаһаа ТАСС АПН.

ЭБ НАЙРАМДАЛЫЕ САХИН ХАМГААЛХА

ПРАГА. «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе зайсуулан сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблеи социалис Чехословакиин ниислэл хотодо боложо байна. Энэ хадаа дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөнэй бүхы түүхэдэ эб найрамдалда дуратан хүсэнүүдэй эгээл олоной хабаадалгатай хуралдаан болоно.

Хамтынгаа хүсөөр эб найрамдалые хамгаалхын, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө олон зуугаад миллион хүнэй хүсэл эрмэлзэлые мэдүүлхэеэ дэлхэйн 140 ороной эб найрамдалые сахин хамгаалгын хүдэлөөнэй 3 мянга шахуу түлөөлэгшэд — политическэ партинуудай, ниитын, эхэнэрнүүдэй, залуушуулай ба шажан мүргэлэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэд Прагада ерэһэн байна.

КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй президент Г. Гусак, ассамблейдэ хабаадагшадта хандажа, үгэ хэлэбэ. Һүүлэй үедэ уласхоорондын байдалай түгшүүрилтэй боложо байһан ушарынь бидэнэй һанаае ехээр зобооно гэжэ тэрэ хэлээ. Эгээл ээрхэг түримхэй империалис хүсэнүүдэй хёмороо зүришэлдөө үүдхэжэ байһан политика хүн түрэлтэндэ ехэ аюул тойбо татана.

Совет правительствын һаяхан хэһэн мэдүүлгэ дотор тон шухала үүсхэл гаргагдаа гэжэ Г. Гусак мэдүүлээ. Энэ мэдүүлгыень Чехословакиин правительство, манай бүхы арад зон бүрин хүсэдөөр дэмжэнэ.

Уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха, бата эб найрамдал хангаха, сэрэгэй аюулые усадхаха гээшэ мүнөө үеын шухала асуудал болоно гэжэ ЧССР-эй хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглэбэ.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй президент Р. Чандра үгэ хэлээ.

Эб найрамдалые хангалгын, арадуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлгын гол шухала асуудалнуудаар хөөрэлдөөн эхилбэ.

• • •

ПРАГА. Июниин 22-то эндэ болоһон олоной хабаадалгатай митинг дээрэ эб найрамдалые сахин хамгаалха, зэргэнүүдээ өэхижүүлхэ талаар дэлхэйн арадуудта хандаһан халуун уряа соностоһон байгаа. 200 мянга гаран хүн — «эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблейдэ хабаадагшад, Чехословакиин ажалшад тэрээндэ хабаадаһан байха юм.

Ядерна дайнай аюулай дэлхэй дээрэ тохёолдуулагдажа байһан айхабтар шухала, харюусалгатай үе сагта Бүхэдэлхэйн ассамблей боложо байна гэжэ КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй Федеральна суглаанай Түрүүлэгшэ А. Индра митингдэ хабаадагшадта хандажа, үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Дэлхэйн арадууд милитаризмын сэрэгэй түсэбүүдые зайсуулан саража, газар дэлхэй дээрэ гэрэлтэ һайхан үдэрые хангаха аргатай гэжэ А. Индра тэмдэглээ.

Американ Беркли хотын мэр Ю. Ньюпорт митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, США-да дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөнэй улам үргэдэжэ байһан тухай хэлэбэ.

Ядерна ракетэнүүдые үйлэдбэрилгые буруушаажа байһан арадуудай тэмсэлэй улам үргэдэжэ байһан асуудалнуудта зорюулагдаһан пресс-конференци Бүхэдэлхэйн хуралдаанай программын үндэһөөр үнгэргэгдөө. Эб найрамдалые хамгаалгын совет комитедэй түрүүлэгшэ Г. А. Жуков үгэ хэлэхэдээ, эб найрамдалай тала баридаг совет хүдэлөөнэй улам үргэдэжэ байһан тухай хөөрэбэ. Гансал энэ жэлэй май һарада СССР-тэ 30 мянга гаран элдэб жагсаал, митинг, суглаан үнгэргэгдэжэ, 50 миллионһоо дээшэ хүн хабаадаһан байна.

• • •

ПРАГА. «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблей дээрэ амгалан тайбан байдалые сахин хамгаалха тухай хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлһөөр. Грециин профсоюзай хүдэлөөнэй түрүүлэгшэ Э. Пифарулис, совет түлөөлэгшэ М. Мильштейн үгэ хэлэһэн байна.

Эб найрамдалай хуралдаанда хабаадагшад июниин 23-да орон соогуур аяншалхаяа гараба. Тэдэнэй ябаһан Чехословакиин хото городуудта, һуурин тосхонуудта олониитын түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай дайн дажарта эсэргүү митингнүүд болоо.

США. Ажалгүйшүүлэй, үгытэйшүүлэй, үлэсхэлэн хооһон хүнүүдэй тоо хараа байса олошорно. Миллион американецууд өөрыгөөшье, гэр бүлэеэшье тэжээжэ шадаха аргагүй, гуйраншалха баатай болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Нью-Йоркын үйлсэдэ «үглөөнэй хоол» бэдэрэгшэд.

ТАСС-ай фотохронико.

ООН-ой КОМИТЕДЭЙ СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. Замбуулиинай дайдые амгалан зорилготойгоор хэрэглэхэ талаар ООН-ой комитедэй эндэ нээгдэһэн сесси дээрэ замбуулинай дайдада гүрэнүүдэй хоорондын харилсаанай, уласхоорондын хуули гуримай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ. Комитедэй гэшүүн 53 гүрэнэй түлөөлэгшэд энэ шухала асуудалые хаража үзэхэ юм. Комитедэй түрүүлэгшэ П. Янкович (Австри) сессиие нээхэдээ, замбуулинай техникые сэрэгэй зорилготойгоор нарижуулан һайжаруулгын хүн түрэлтэндэ айхабтар ехэ уршаг тойбо татаха байһыень бүхы дэлхэй гүнзэгыгөөр ойлгоно гэжэ мэдүүлээ. Замбуулинай дайдые дайн дажарта хэрэглэхэ гэһэн уршаг түбэгтэ хараа бодолдонь тэрэ буруушаажа байһанаа мэдүүлээ. Тэрэниие амгалан тайбан зорилготойгоор хэрэглэхэ шухала. Замбуулинай дайдада али бүхы буу зэбсэгүүдые тодхон табилгые хорихо тухай договор баталха гэһэн Советскэ Союзай дурадхалые американ делегаци буруушааһан байгаа.

ГУТАМШАГ МУУХАЙ ҺҮЙДХЭЛТЭ ЯБУУЛГА

САН-ФРАНЦИСКО. Сан-Франциско хотодохи СССР-эй генеральна консульствын консул О. В. Плотниковто һүни гутамшаг муухай доботолго хэгдээ. Багсаамжалхада, танигдаагүй хоёр хүн нюуса далда газарһаа тэрээндэ доботолжо, хүндэ юумээр толгойень сохёод, дүрбэ дахин шархатуулһан байна. Дээрмэдэхэ тонохые һэдэнгүй, доботологшод зугадан талиигаа.

О. В. Плотников больницада абаашагдажа, тэрээндэ зохихо медицинскэ туһаламжа үзүүлэгдэбэ. Американ врачнуудай батальһанай ёһоор, тэрэнэй бэе яһала һайн.

США-гай засатаархидай Советскэ Союзда дайсан харша гутамшаг муухай ябуулгануудые үүдхэһэнһээ уламжалан, совет дипломадта зүрюу иимэ гутамшаг муухай ябуулга үүдхэгдэһэн байна.

ТОПИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

АХА ДҮҮНЭР ТУХАЙ ҮГЭ

ОКТЯБРИИН ОДОД ДОРО МҮНДЭЛҺЭН...

Хани нүхэдэй һайндэр — олонациональна Советүүдэй ороной бүхы үндэһэ яһатанай һайндэр мүн. Манай аха дүүнэр болохо буряад зон түрэл республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе эдэ үдэрнүүдтэ баяр ёһололой оршон байдалда тэмдэглэжэ байна.

Агууехэ Октябриин одод доро мүндэлһэн Буряадай автономито республика арадайнгаа ажахын һалбари бүхэндэ гайхамшагта амжалтануудые түйлаа. Буряад ороной хойто зүгэй нэлэнхы дайдаар хоридохи зуун жэлэй барилга гэжэ суурхаһан БАМ-ай 600 километр утатай булад рельснүүд татагдана, уран гарта буряад дархашуулай бүтээн гаргаһан самолёдууд агаар далайн сэнхирые хээлэн зуралзана; улаан-үдынхидэй шэнэлэн заһабарилһан шэжэмтэ локомотивууд шэрэм замай утые агшаан, бүхы орон соогуурнай урилдана; Буряад нютагта үйлэдбэрилэгдэһэн үнгэ һайхан, хүнгэн далита онгосонууд гол мүрэн, далайнуудай сэгээн хүхэ нюрууһаар зэлэ татан тамарна. Юрэдөөл, хани нүхэдэйнгөө, арадай ажахын түйлалтанууд тухай үшөөшье олон үгэ хэлэмээр һэн. Зүгөөр намайе, уран зохёолшые, аха дүү арадаймнай литература ба искусствын, эрдэм наука ба соёлой хүгжэлтэ нэн түрүүн баясуулна.

Буряад искусстватай би анха түрүүшынхеэ үшөө студент ябахадаа, гушан гурбан жэлэй саана, Красноярскда ушарһан намтартайб. Тиихэдэ эдир залуу Лариса Сахьяновагай уран нугалбарииие, Цыден Бадмаевай эршэтэ хатарые, Федор Ивановой хүсэшье, түгэс маягые ехэтэ һайхашаан, нюдэнэй хужар болгон хараа һэм. Харин Бадма Балдаковой бархат шэнги баритон, Надежда Петровагай хонгёо сопрано, Абида Арсалановай тенор шэхэнэйм шэмэг болоо бэлэй. СССР-эй арадай артист, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Гомбо Цыдынжаповтай тэрэ үедэ уулзаһандаа айхабтар баясаа бшууб. Ушар юуб гэхэдэ, Красноярскда ажаһуудаг хальмаг артистнууд Улан Лиджиева, Уляш Наркаева, Сангаджи Лиджиев болон бусад тэрэниие аяга сайн хүндэдэ уряа ха юм. Буряадай оперо болон баледэй театрай ахамад режиссёр, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат байһан Г. Ц. Цыдынжапов табаад оной эхеэр зохёохы ажалайнгаа түлэг соо ябахаһаа гадна, тон ехэ ниитын ажал хэдэг һэн. Тиибэшье манай уряалаар ерэжэ, ажал хүдэлмэри тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэдэг бэлэй. Мүн гушаад оной эхеэр Хальмаг орон ошожо, зохёохы ажалайнгаа мэргэжэл дээшэлүүлһэн, «Улаан һара» гэжэ хальмаг арадай түрүүшын зүжэг найруулан табиха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанаа дурсаа юм. Һүүлдэнь «Байгал дээрэ» гэжэ жэнхэни буряад оперо харахыемнай уряа һэн.

Хожомынь аха дүү арадай искусствын болон соёлой ажал ябуулагшадтай, поэдүүд, уран зохёолшодтой дүтэ танилсажа, анда ёһоор нүхэсэһэн байхаб. Найдамтайшье, үнэн сэхэшье нүхэд һэн даа.

Арад зоной сэдьхэлэй ууҗам дэлгэрые, зохёохы хабашадалые гүн гүнзэгыгөөр ойлгохын тула тэрэл арадай ажабайдалтай үргэнөөр танилсаха, соёлойнь болон арадайнь ажахын бүхы һалбариин түлөөлэгшэдтэй дүтэ харилсаха гээшэ гүнзэгы удха шанартай гэжэ тоологшоб. Энэ талаар би азатай байгааб.

1957 оной эхин багаар «Байгал» журнал буряад, ород хэлэнүүд дээрэ минии үлхөө шүлэгүүдыемни толилоо һэн. Тиихэдэл буряад нютагуудһаа минии нэрэ дээрэ бэшэгүүд адхаржа эхилээ юм. 1966 ондо Буряадай номой хэблэл «Бамбуш» гэжэ туужыемни барлан гаргаа бэлэй. Харин хожомынь, 1973 ондо, Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театр дээрэ дурсагдагша «Эхын зүрхэн» гэжэ пьесыемни найруулан табяа һааб даа. Тэрэл жэлдэ театрай дирекци Буряад орон ерэхыемни намайе уряа юм. Элистэһээ Улаан-Үдэ хүрэтэр табан мянга үлүүтэй километр зайтай бшуу. Тиибэшье һаань, хальмаг арадай дуунда дуулагдадаг: «Эрхэ бэшэ ерэхээ һанаа һааш, Эжэл мүрэн үбдэгсөө байха»,—гэһэн үгэнүүдые һанаандаа оруулжа, Байгалай эрье зорин мордоо һэм. Сэдьхэлэй халуун угтамжань минии сэжэын баяр болон үлөө юм. Мартагшагүйб...

Шэнэ зохёохы коллективтэй түрүүшынхеэ уулзаха гээшэ гүн удхатай ааб даа. Буряад театр тухай урдань дуулаһаншье һаа, ехэл хүлеэгдээгүйшье үйлэ хэрэг болохонь гэжэ эртээнһээ этигээд ябаһамни гайхалтай бэшэ. Долоон удаан часай туршада самолёт соо ниидэжэ ябахадаа, Улаан-Үдын харагшад пьесыемни ямараар угтан абаха гээшэб гэжэ һанаата болоһомни ойлгосотой ёһотой. Тиигээдшье оперно, ород ба буряад драмын театрнуудтай хотын хүн зон эрилтэ ехэтэй байха гэжэ мэдэжэл ябааб. Сэхыень хэлэхэдэ, дэмы һанаагаа зобоһон байгаа бшууб. Түрүүшын үдэшэ өөрынгөө пьесээр табигдаһан зүжэг хаража һуухадаа, театрай артистнууд Марта Зориктуева (Минджя), Лариса Егорова ба Нина Токуренова (Шарка), Сэрэмжэ Уладаева (Эхэ), Анна Васильевна Нечкина (Төөдэй) гэгшэдэи бэлиг түгэсөөр, шадабари дүүрэнээр наадахые харахадаа, һэжэг ажагни гансата манан шэнгеэр дэгдээ һэн. Тэрэ гэһээр өөрынгөө шэнэ нүхэдтэ—буряад артистнуудта баяр баясхалантай ябагшаб. Юуб гэхэдэ, тэдэнэйл анха шадажа табиһан пьесэ манай ороной олохон үндэһэ яһатадай театрнуудта, аха дүү Монгол орондо амжалтатайгаар табигдаа гэжэ үнэн сэдьхэлһээ этигэгшэб. Тэрэнэйнь түлөө Буряад ороной уран бэлигтэндэ үшөө дахин доро дохиноб!

Хани нүхэдэйнгөө театртай танилсаһанаа, тэндэ хараһан зүжэгүүдээ ой ухаандаа хододоо дурсан ябагшаб. Ехэл ерээдүйтэй, гайхамшаг бэлигтэй, зоригжол түгэс зохёохы коллектив гэжэ абаһаар этигээ бэлэйб. Мүнөө Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театр академическэ гэһэн үндэршье, хүндэтэйшье нэрэ зэргэдэ хүртөө, Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа гэжэ үнэн зүрхэнһөө баясан тэмдэглэхэ хүсэлтэйб. Гуша гаран жэлдэ тус театрай директорээр таһалгаряагүй ажаллажа байһан минии эрхим хүндэтэ нүхэр Цырен Аюржанаевич Балбаровай габьяа эндэ онсо ехэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүн ахамад режиссёр Ф. С. Сахиров, «Эхын зүрхэн» гэжэ зүжэгые тааруу зохидоор шэмэглэһэн ахамад уран зурааша В. В. Тевелев, режиссёр байһан Ц. Ц. Цыренжапов болон бусадай хубита театрай амжалтада бии байха.

Буряад литературын үндэһэ һуури табигшадай нэгэн Хоца Намсараевай нютаг болохо Хэжэнгын районой Эдэрмэг һуурин ошоһоноо мартахагүйб. Ехэл һонин, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ аяншалга болоо һэн даа. Нютагаархиниинь суута уран зохёолшо тухай дурасхаалые нарин нягтаар сахин байдаг юм. Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ библиотекэ бии. Тэндэ уран зохёолшодтой уулзалганууд, бусад һонирхолтой хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг. Тиихэдэл КПСС-эй Хэжэнгын райкомой секретарь байһан А. Б. Раднаев бидэниие «Октябриин 50 жэл» совхоз абаашажа, Ленинэй болон Ажалай Улаан Тугай ордено кавалер, бүхы республика соогоо суутай хонишон Цыпилма Цыденоватай танилсуулһан юм. Тэрэнэй эгэшын басаган Галя Ширабон минии нүхэрэй һамган боложо Элистэ ерээд, хорёод жэлэй туршада эндэ хүдэлжэ байдагынь ехэл һонирхолтой. Энэ бишыхан баримта дээрэһээ уламжалан, совет аха дүү арадуудай хуби заяанай нягта холбооч, интернациональна ёһо заншал, хэтын хэтэдэ таһаршагүй мүнхэ хани нүхэсэл тухай бодомжолхо бүхы үндэһэн бии.

«Арадайнгаа хэрэгүүдые анхаран ажаһууха, тэрэнэй баяр, гашуудал хубаалдаха, ажабайдалай үнэн зүбые, манай коммунис хараа бодолые батамжалха, коммунизмын барилга дээрэ эдэбхитэй хабаадагшань байха гэжэ искусствын ёһотойл арадай шэнжэнь, партийна хэлбэринь болоно»,—гэжэ КПСС-эй XXVI съездын материалнууд дотор хэлэгдэнхэй. Һаяхана Буряадай автономито республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэйнь ойдо зорюулагдаһан Буряадай АССР-эй литература болон искусствын үдэрнүүд Москвада боложо дүүрээ гэжэ бидэ һайн мэдэнэбди. «Буряад ороной уран бэлигтэнтэй уулзалга хадаа аха дүү арадай онсо өөрсэ шэнжэтэй соёлой һалбаран мандаһые, Совет засагай жэлнүүдтэ искусство болон литературын айхабтар түргэн хүгжэһые Москвагай хүн зондо харуулба»,—гэжэ «Советская культура» газетэ тэмдэглэһэн байна.

Хальмаг ороной ниислэл хотын, республикын районуудай ажалшад аха дүүнэрэйнгээ уран бэлиг түгэс искусстватаи дахинаа уулзаха ехэ аза талаанда тудаба. Ушар юуб гэхэдэ, Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Ажалай Улаан Тугай ордено буряад драмын академическэ театр эдэ үдэрнүүдтэ Элистэдэ гастролёо эхилбэ ха юм. Түрүүшынхеэ энэ театр 1969 ондо Хальмаг нютаг айлшалһан түүхэтэй. Манай республикын хүн зон аха дүү арадайнгаа искусстватай һаин танил гэжэ баталан хэлэхэ үндэһэн намда бии. «Байгал» гэжэ дуу, хатарай ансамбль, Буряадай оперо болон баледэй театрай артистнууд манай эндэ концерт нэгэтэ бэшэ харуулһан гээшэ Тиихэдэ Буряадай мэдээжэ композиторнууд Б. Ямпилов, Ж. Батуев гэгшэд Хальмаг орон айлшалжа ерэһэн юм. Манай театрай сценэ дээрэ Цырен Шагжинай «Будамшуу», «Сүндүүг соо хаагдаһан шүдхэр» гэһэн пьесэнүүд табигдаһан байха. Юрэдөөл, аха дүү буряад арадай литература болон искусствын ажал ябуулагшадтай болодог уулзалга бүхэн нарата Хальмаг ороной ажалшадай ухаан сэдьхэлые урмашуулан баясуулна гэжэ һайн ойлгонобди.

Тиимэһээл агууехэ Эхэ оронойнгоо алдар солые арьбадхан, эршэ түгэс ажаллажа байһан аха дүү буряад арадта ехэ амжалта хүсэжэ, литература ба искусствань, эрдэм наука ба соёлынь үшөө саашадаа хүгжэг лэ гэжэ юрөөхэ байнаб. Харин тиихэдэ манай Хальмаг ороноор айлшалжа ябаһан буряад театрай бүхы коллективтэ Джангар баатарай үри һадаһадай газар нютагта алхам бүхэндөө альга ташалгаар угтуулжа, Бүмбэ сэсэгэй орон гэжэ суурхадаг совет Хальмагай зориг түгэлдэр хүн зоноор мартагдашагүй уулзалгануудые үнгэргэг гэжэ хүсэнэб.

Алексей БАЛАКАЕВ,
РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Хальмагай АССР-эй О. И. Городовиковой нэрэмжэтэ гүрэнэй шангай лауреат.

[«Советская Калмыкия» газетэһээ абтаба].

НЭГЭ БҮЛЫН ГАБЬЯА

Энэ бүлын 9 хүбүүдэй 7-ниинь, хоёр басагадынь наһанайнгаа нүхэдтэй суг Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан гэжэ дуулаһан байгааб. Һаяхана Шафировтанай нэгэнтэй — ажалай ба дайнай ветеран Илья Иосифовичтай танилсаха золдо хүртөөб. Шэтын областиин Красночикойско райондо энэ бүлынхид анхан ажаһууһан, удаань гушаад онуудта Улаан-Үдэ нүүжэ ерэһэн гэжэ мэдэжэ абабаб.

Харата дайсанай Эхэ оронломнай добтолон орохо үедэ Шафировтанай бүлын хүбүүд, басагад оронойнгоо олон ондоо булангуудта ажаһуужа, ажаллажа байгаа. Эгээ ехэ хүбүүн Савелинь тэрэ үедэ 42 наһатай, харин одхон Самуил 24 наһаяа гүйсэнхэй һэн. Самуил дайнай урда тээхэнэ горно институт Ленинградта дүүргээд, Буряад руу ошохоор бэлдэжэ байгаа. Зэдын комбинадта хүдэлхөөр шиидэһэн юм. Теэд энэ хүсэлынь бэелээгүй. Политрук Самуил Шафиров дайнай түрүүшын үдэрнүүдһээ хархис дайсадые бута сохихоор байлдаанда оролсоо һэн. Революциин үлгы хото Ленинградые хамгаалгын байлдаануудта 1942 ондо баатарай үхэлөөр унаһан юм. Эндэ, Ленинградска фронт дээрэ үшөө хоёр аха дүү Шафировууд—ахалагша лейтенант Александр Шафиров морин сэрэгэй бүридэлдэ ябаһан Исай Шафиров хоёр эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдаа бэлэй. 1943 ондо дайсанай хорон һомондо дайруулан хоюулан нүгшэһэн юм. Александрнь Пискаревско кладбищида, Исай Ленинградска областиин Вороново һууриндa хүдөөлүүлэгдэнхэй.

Шафировтанай одхон басаган Екатерина наһанайнгаа хани подполковник Тимофей Дмитриевич Гулевскихтэй суг дайшалхы фронт мордоо һэн. Дайнай эхилхэ үеэр эдэнэр Эстонидо ажаһуудаг байгаа. 296-дахи стрелково дивизиин бүридэлдэ ородог 962-дохи стрелково полкые Гулевских командалдаг һэн. Дивизиин сэрэгшэд дайсантай шанга тулалдаануудта ороо. 1941 оной август һарада дивизи Днепр мүрэн хүрөө бэлэй. «Правда» газетын сэрэгэй тусхай корреспондент Л. Синцов подполковник Гулевскихэй баатаршалга тухай статья бэшэһэн юм. Энэнь «Правда» газетын сентябриин 24-нэй номерто «Командирай үхэл» гэһэн гаршаг доро толилогдоо һэн:

«Днепрэй саанаһаа партизан отрядай түлөөлэгшэ ерээ. Дайсанай хүсэн тухай шэнэ мэдээсэл энэ хүн асарба. Подполковник Гулевскихэй баатарай үхэлөөр унаһан тухай иланһаяа тодорхойгоор хөөрөө. Гулевскихэй командалдаг батальон дивизиингээ хүреэлэлтэһээ гаража, мүрэниие гаталха үедэнь аршалан хамгаалха уялгатай һэн. Энэ даабаряа сэрэгшэд жэншэдгүй дүүргээ. Гэбэшье ехэ хүсөөэ алдаһанһаа боложо, дивизиһээ таһаршаһан юм. Командирнуудаа, сэрэгшэдээ суглуулаад, тэдэнээ дүтын һуурин соогуур дахуулан, эрье тээшэ дүтэлхэ гэһэн зорилго табигдаа. Гэбэшье һууринай гэрнүүд, чердагууд соогуур бэеэ нюуһан дайсад олон байба. Гулевскихэй бүлэгэй мэдэлдэ оройдоол ганса станкова пулемет бии һэн. Теэд пулеметчигынь алуулшоо. Подполковник өөрөө пулемёдоо тодхоожо, сэрэгшэдэйнгээ сухариха арга олгоо бэлэй. Теэд фашистнарай хүреэлэлтэ соо өөрөө үлэшөө. Яалтайб? Һүүлшынгээ гранатые шэдэжэ үрдиһэнэй удаа нэгэ гэртэ орожо, үүдыень шэбхэдээд, бэедээ абажа ябаһан документнүүдээ галдаа. Һүүлшынгээ һомые герой-командир өөр тээшээ залаха баатай болоһон юм».

Энэ ушар 1941 оной августын 29-дэ болоо һэн. Подполковник Т. Д. Гулевских дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаа һэн. Һамганиинь—сержант Екатерина Иосифовна дайнай дүүрэһэнэй удаа албанһаа табигдаа һэн. Мүнөө Москва хотодо ажаһуудаг.

Шафировтанай бүлын ехэ басаган Лия Иосифовна Александр Фукс нүхэртэеэ Крым шадархи тулалдаануудта хабаадалсаһан намтартай. Фашис булимтарагшадтай тэмсэлдэ тэдэнэр наһа бараһан, Симферополь шадар аха дүүгэй хүүртэ хүдөөлүүлэгдээ.

1945 оной август һарада япон милитаристнуудтай дайн эхилээ. Савелий, Давид, Хаим, Илья Шафировууд сэрэгшын зэргэдэ жагсаһан байна. Эдэнэй 71 наһатай эхэ хама Савельевна сэдьх... найдалтайгаар хүбүүдээ... леэдэг һэн. Гэбэшье ... оной сентябрь һарада Давид хүбүүнэйнгээ Ха... хотые хамгаалан, баа... үхэлөөр унаһан тухай дээсэл абаа бэлэй.

Дүшэн жэлэй үнгэр... удаа Шафировтанай ех... лын шираг томо хүб... эрхэ сүлөөгэй түлөө тэ... дэ ами наһаяа үгэһэн хайнь бодомжолходо, оронойнгоо ёһотойл па... дууд байһан гэжэ бүр... доор элирнэ бшуу. ... нэгэн ухибуудэй ... Моисей Башкирида ... водто хүдэлһэн, ... Семен Иосифович хүдөө... хын үйлэдбэрине хүтэл... лэгшэ, Түнхэнэй ра... колхозой түрүүлэгшэ я... юм. Шубуунай фабр... директорэй тушаалда ... һанаа наһанай амара... гараа бэлэй. Тиихэдэ м... танилсаһан Илья Иоси... 45 жэлэй туршада х... холбооной республиканс... равлениидэ хүдэлнэ.

О. ЦЫБИК...

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ...велий, Самуил, Давид ...им, Исай, Илья, Алекс... Екатерина, Лия Ша... вууд.

Р. АБИДУЕВАЙ зураг...

ОРОД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ

Хэдэн номой, хэдэн туужын автор, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн М. Осодоев бэшэхэ гэһэн юумэеэ хүсэд бэшэжэ үрдингүй, сагһаа урид наһа бараһан юм. Мэндэ байхадань, хоёр туужаһаа бүридэһэн номынь «На отшибе» («Заха холын заямхада») гэжэ нэрэтэйгээр Москвагай «Современник» хэблэлдэ гараа һэн. «Заха холын заямхада», «Адуушанай хүбүүн» («Месть» гэжэ нэрэтэйгээр оршуулагдаһан юм) гэһэн туужануудынь тэрэ ном сооь орсһон байгаа.

1982 оной һүүл багта ород хэлэн дээрэ М. Осодоевой хоёрдохи ном «Современник» хэблэлдэ 50000 хэһэгээр барлагдан гараа. Энэнь «Зов» гэжэ нэрэтэй. Уран зохёолшын һүүлшын томо зохёол «Газарай татаса» гэжэ нэрэтэй байгаа. Тэрэниинь М. М. Осодоевой оршуулагша Э. Сафонов «Зов» гэжэ нэрэтэйгээр оршуулжа гаргаба ха юм. «Газарай татасаһаа» гадна түрүүн ород хэлэн дээрэ гараһан хоёр туужань ном соо оруулагдаа.

Эрнест Сафонов манай зохёолшодой олон номые оршуулжа, бүхэроссин, бүхэсоюзна уншагшадай һонорто хүргэһэн габьяатай. Тэрэ тоодо М. Осодоевой түрүүшын хоёр туужые оршуулаа һааб даа.

Мүнөө шэнэ оршуулганьшье шанараараа һайн байна. Парткомой секретарь Эрбэд Хунданович, колхозой түрүүлэгшэ Мэтэп Урбанович, түрэл ажахынгаа хожомой хуби заяан тухай һанаагаа зободог ээрүү Халзан, механизатор Хара-Ван, хүшэр хуби заяатай Галхан болон туужын бусад геройнууд ород хэлэн дээрэ, «хөөрэлдэдэг» болоһоншье һаа, анханайнгаа абаритай зандаа үлэһэн байна. М. Осодоевой стиль найруулгын оньһон түлхюурые оршуулагша оложо шадаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Манай нүхэр М. М. Осодоев һүүлшынгээ туужа дээрэ үсэд нэтэрүүгээр хүдэлһэн юм. Тэрэнь ород хэлэн дээрэ оршуулагдан барлагдаад, гоё ном боложо, түрэл нютагтаа бусажа ерэһэниинь ехэ һайн.

Ц. ДОНДОГОЙ.

МАНАЙ АЙЛШАН

НИНА ЛЕБЕДЕВА ДУУЛАБА

Буряадай Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрай «Евгений Онегин» гэһэн оперодо хүн зон олоороо сугларба. СССР-эй Ехэ театрай суута дуушан, РСФСР-эй габьяата артистка Нина Лебедева гол партиие дуулаха, Татьянын образые байгуулха гэһэн соносхол шагнагшадые тон ехээр баясуулаа бшуу. Эхилхыень хүлеэжэ байтарнай, «зүжэг 20 минута болоод эхилхэ, юуб гэхэдэ, самолёдынь удаараа, айлшамнай һаяхан ерэбэ, хүлисэгты!» гэһэн үгэнүүд дуулдажа, эндэ сугларагшад иишэ тиишээ тараба.

Удангүй П. И. Чайковскиин оперын гайхамшагта хүгжэм зэдэлжэ, А. С. Пушкинай зохёон найруулһан шүлэглэмэл романай үйлэ хэрэгүүд харагшадай анхаралда харуулагдаба. Татьянын гаража ерэхэдэ, зал соо һуугшад халуун альга ташалгаар амаршалба. Һайхан сопрано хоолойтой, үндэр тэгшэ бэетэй бэлигтэй дуушан Н. Лебедева залуу басаганай түрүүшын дурые, зүрхэ сэдьхэлэй байдалые тон зүбөөр зураглан харуулжа шадаа. Илангаяа нянятаяа (артистка Л. Могильницкая) хөөрэлдэһэн сценэдэ, мүн Евгений Онегиндэ (РСФСР-эй габьяата артист В. Буруев) бэшэг бэшэхэ үедэ харуулагдаһан үзэгдэлдэ актриса тон тодоор, дуунай үгүүлэл бүхэниие зохидоор дуулажа, шагнагшадайнгаа халуун магтаалда хүртөө. Иигэжэ улаан-үдынхидэй этигэл найдабариие дууһан харюулжа шадаа. Тиигэншьегүй яаха һэм. Габьяата артистка аяар 1967 онһоо Ехэ театрай сценэ дээрэ дуулана ха юм.

Хэды олон партинуудые Нина Лебедева гүйсэдхөө гээшэб! Тон һонирхолтой, зохёохы хүдэлмэридэнь онсо һуури эзэлдэг партинууд гэбэл, Микаэла «Кармендэ», Леонора «Трубадур» соо, Маргарита «Фауст» соо болон бусад образууд болоно. Театрай гастролиин үедэ П. Бородинай «Игорь тайжа» гэһэн оперо Миланда «Ла Скалада» шэнээр найруулагдан табигдаа һэн. Эндэ Ярославнын партиие Н. Лебедева амжалтатайгаар дуулаа. Һүүлдэнь Бразилида үнгэргэгдэһэн дуушадай конкурсын лауреат болоһон Н. Лебедевагай репертуарта Полинын («Наадашан»), Татьянын («Евгений Онегин»), Рита Осянинагай («Үүр сайха үе номгон даа»), Лизын («Елбэрэй хатан») партинууд ороо һэн. Тиихэдэ Франци, Япони, Германи, Польша, Америкэ, Англи ошожо, мүн бусад гүрэнүүдээр ябажа, уран бэлигтэеэ танилсуулһан намтартай.

...Оперын түгэсхэлдэ омог дорюун зантай, дээдэ тушаалай нүхэртэй, баян эхэнэрэй образтой Н. Лебедева бидэниие танилсуулна. Гэбэшье энэ эхэнэр һайхан сэдьхэлтэй, өөрынгөө хүсэл зоригто үнэн сэхэ зандаа үлөө гэжэ актриса харуулжа шадаа гэжэ сэгнэхээр. Хүдэлсэ бүхэнөөрөө, һайхан хоолойгоороо тэрэ би...

ХҮГЖЭМЭЙ ҮДЭРНҮҮД

Июнь һара соо Түнхэнэй райондо республикымнай 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан буряад хүгжэмэй үдэрнүүд үнгэргэгдэбэ. Улаан-Үдэһөө композиторнууд — РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Базыр Цырендашиев, Буряадай комсомолой шангай лауреат Виктор Усович гэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ хабаадахаяа тус райондо айлшаар ерэһэн байна.

Буряад хүгжэмэй үдэрнүүдтэ хабаадагшад районой бүхы ажахынуудаар ябажа, хүдөөгэй ажалшадтай уулзаа. Мүн «Аршаан» курортдо болон районой түб Хэрэн тосхондо һонирхолтой уулзалганууд болоо.

Уулзалгын үедэ буряад хүгжэмэй хүгжэлтэ тухай, мүн өөһэдынгөө зохёохы хүдэлмэри тухай композиторнууд тодорхойгоор хөөрэжэ үгэһэн байна. Мүн тэдэнэй зохёоһон дуунуудые, республикын бэшэшье композиторнуудай дуунуудые Буряадай АССР-эй арадай артист Гуржап Эрдынеев, Буряадай гүрэнэй филармониин дуушад Долгор Хунтохеева, Санжидма Ванжилова гэгшэд гүйсэдхэжэ, шанга альга ташалгаар угтагдаа. Буряадай АССР-эй габьяата артист Я. Ф. Велихерэй хүтэлбэрилдэг Буряадай радио болон телевидениин гүрэнэй комитедэй арадай инструментнүүдэй оркестрэй хүгжэм доро тэдэнэр дуулаһан байна.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ. «Дүй дүршэл харуулна» — түрүү бэшэг. Мүнөөдэр — Ухаалан зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай үдэр. «Хэдэн арбан олон түмэниие халана» — Л. Подберезскиин статья. РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ.

Хоёрдохи хуудаһанда. КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй материалнуудаар.

Гурбадахи хуудаһанда. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Үгы байһан газарһаа»— Л. Левченкын статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботын үдэрэй галхан»·

СЭНХИР ЭКРАН

СУББОТО, 25
УХААЛАН ЗОХЁОГШОД БОЛОН УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Элүүр энхэ байха дуратай һаа!»—зүбшөөлнүүд. 10.05—«Зебо» гэжэ хатарай ансамблиин концерт. Таджигай ССР-эй гостелерадио. 10.35—«Буратиногой выставкэ». 11.00—«Спортлотогой» 26-дахи тираж. 11.10—«Таанадта, түрэлхидтэ»,

Улаан-Үдэ. 11.40—«Зохёохы ажалтан» гэһэн циклһээ (буряадаар). 12.10—Һүүлэй һонин (буряадаар). 12.20—«Факел»—залуушуулда дамжуулга.

Москва. 12.55—«Мүнөөдэр—ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшадай үдэр. 13.25—«Оризонт» гэжэ дуу, хүгжэмэй оркестр — фильм-концерт. 13.50—«Доктор из нашей деревни»—баримтата телефильм. 14.00—«Һолонго» гэжэ телепрограммын уласхоорондын фестиваль. «Египет хурим түрэ» (АРЕ). 15.10—«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 15.25—«И капля росы на рассвете»—уран һайханай теле...

...фильмын 1, 2 сери. ... «Время». 22.30—«Номой... гэй мастер»—баримтата... фильм. 23.00 — Фут... СССР-эй чемпионат. «Ди... (М) — ЦСКА. 00.45—... һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАМ...

Москва. 11.40—«Эрхим ... раа элбэгээр». 12.40—... чтения».

Улаан-Үдэ. 12.55—«Хо... байг лэ наран»—кино... 13.05—«Собачья жизнь»... хословакиин мультфильм (... серинүүд). 14.30—«Семья... «я»—баримтата фильм...

Москва. 15.20—«Л... морец»—баримтата теле... 15.45—Армениин теле... программа. 17.15—«Ху... киоск». 17.45—«Спутник ... зрителя». 18.30—«Элүүр ... байлга»—эрдэм дэлгэр... программа.

Редактор **Р. Б. ГАРМАЕВ.**

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2—60—91, переводов—2-54-93 писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли, г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00545. Заказ № 145. Индекс 04649.